REVISTA CULTULUI MOZAIC

APARE BILUNAR

Anul XXXV
Nr. 685
1 FEBRUARIE 1990
6 ŞVAT 5750
12 pag. 3,50 lei

ADMINISTRAŢIA : str. Lăpuşna nr. 9 — tel. : 15.50.90 REDACŢIA : Bucureşti, str. Popa Rusu nr. 24 — tel. : 11.80.86

ŞEF RABIN DR. MOSES ROSEN

Din cîntec s-a întrupat iudaismul

עוז וזמרת יה ויהי לי לישועה, זה קלי ואנ
אלקי אבי וארוממנהו (שמות טו- ב).

Puterea mea și cîntecul meu e Dumnezeu și El mi-a fost mîntuirea. Acesta este Tăpînul meu și-L voi preasłăvi, Dumnezeul părintelui meu și-L voi preamări" (Exodus 15,2).

Farao s-a răzgîndit. Nu se putea împăca cu gîndul că robii și-au rupt cătușele. Nici un Farao, nici un tiran n-au acceptat vreodată de bunăvoie să-i elibereze pe cei pe care-i asupreau și exploatau. Primele versete ale pericopei de mîntuire ne zugrăvesc o scenă sugestivă și concludentă. Farao și-a strîns cavaleria, a pus în funcțiune carele de luptă și a pornit în urma celor ce au părăsit de la Gosen spre libertate. Aleargă în urma evreilor și crede că o va putea întoarce din mers...

În fața Mării Roșii se ivește momentul cel grea încercare. Pînă acum robii de Egipt n-au avut încă prilejul să demonstreze că merită libertatea ce le-a fost dăruită printr-un miracol divin. Acum ei trebuie să arate că n-au sfărîmat numai lanțurile ce le ferecau grumajii, dar și pe cele care le încătușau sufletele. Momentul de maturitate sufletească le stă în fața lor se află valurile spumegînde ale mării, în spatele lor se revarsă talazurile și mai primejdioase ale urii. În acest impasului în care se găsește, Moșe găsește o rugă către cer. Răsună atunci răspunsul ceresc : מה תצעק אלי „Pentru ce strigi către mine ?" Acum nu e momentul rugăciunilor, ci al faptelor. Acum nu trebuie să aștepte cu brațele încrucișate minunea cerească. דבר אל בני ישראל ויסעו „Vorbește către fiii lui Israel și ei să înainteze" (Exodus 14—15). Acum ei sînt cei care trebuie să arate că sînt în stare să facă minuni. Minunea credinței și voinței lor va dovedi că sînt vrednici de a păstra libertatea.

Ei trebuie să înfrunte valurile, ei și numai ei au soarta în propriile mîini. Au primit libertatea ca un dar. Trebuie să o dovadă că o și merită. Voința lor va deslănui minunea și apele se vor da deoparte pentru a face loc eroilor care știu și dea viața spre a nu mai fi robi. Mai hotărîtoare decît rugăciunea, este lupta". Există momente cînd conducătorul religios trebuie să fie cu chipul spre Dumnezeu, să împlinească rolul de mesager al rugilor, al durerilor, al necazurilor și al bucuriilor celor ce se află în spatele său.

Există însă și momente dramatice în care el trebuie să-și întoarcă chipul către mulțime, iar misiunea sa, atunci, este să transmită mesajul în sens invers, să dinamizeze masele, să galvanizeze conștiințele, să oțelească sufletele.

אין ממליצין על „Nu numai pe minuni trebuie să ne sprijinim". Spre deosebire de miezul nopții celei „de veghe" de la Paște, spre 15 Nisan, cînd miracolul ceresc se împlinit și robii s-au pomenit descătușați, acum un alt miracol trebuia să se întîmple, dar de data aceasta era rîndul oamenilor ca ei să realizeze miracolul înfruntării tuturor obstacolelor, sfidării aruncate morții, miracolul neabătutei voințe de a rămîne oameni liberi. Răsună atunci cîntecul „lui Moșe și al regului popor". Era cîntecul libertății, cîntul măreț al vieții libere, simfonia creației în mai bine.

De atunci cîntecul ne-a însoțit de-a lungul drumului prin istorie. Nicicînd nu s-a mai limitat la proza vieții, ci întotdeauna ne-am înaripat sufletul cu poezia „Harpa lui David îi stătea de-a pururi în căpătîi, iar în miez de noapte un vînt se abătea de la miazănoapte și făcea să-i vibreze strunele" (Talmud Berachot 3). Din sunetele ei au răsărit nemuritorii Psalmi, care au devenit cartea de căpătîi a credincioșilor tuturor religiilor, pentru că în ei găsim rezonanța întregii gamei de sentimentelor umane. Ei au supraviețuit mileniilor pentru că versetele lor cîntă durerile omului din toate vremurile, exprimă aleanul tuturor umiliților și obiditilor și mărturisesc nobilele năzuințe ale celor ce luptă pentru ca dreptatea să învingă.

Fiul său Șlomo ne-a dăruit „Cîntarea Cîntărilor", pe care Rabi Akiva o definește în felul următor : „Dacă toate cărțile Bibliei sînt sfinte, «Cîntarea cîntărilor» e sfînta sfintelor, căci întreaga lume a fost creată numai pentru ziua în care a fost dăruită «Cîntarea cîntărilor»" (Talmud Iadaim cap. III). Marele Akiva voia să spună prin aceste cuvinte că viața n-ar merita să fie trăită dacă omul n-ar putea să se înalțe pe aripile cîntului. Numai cîntecul, numai fantezia înaripată, numai poezia mărețelor viziuni au ajuns să ne dea puteri pentru ca să străbatem realități îngrozitoare, să ignorăm un prezent umilitor și chinuitor, spărgînd cu ale noastre viziuni zările viitorului și parcurgînd mileniile cu ale noastre cîntece pline de speranță, de certitudini în vremurile „cele care vor veni".

Ce altceva au fost profeții, acei vizionari mărețiai vremurilor de fericire universală, decît niște cîntăreți minunați care s-au priceput să exprime cele mai înălțătoare sentimente umane ?

Cînd „pe malurile Babilonului stat-am și am plîns" am avut cea dintîi grijă de „a ne atîrna harpele pe sălciile sale" (Psalmi 137), căci numai ele ne-au dăruit puteri spre a rezista furtunilor ce am avut de înfruntat.

La cîte maluri n-am stat noi și am plîns de atunci ? Cine ar putea să identifice „sălciile pe care ne-am atîrnat harpele" de-a lungul și de-a latul unei Diaspore care a poposit pe mai toate meridianele ?

Ca un fir roșu întreaga noastră existență e marcată de marii poeți și cîntăreți, răsăriți în mijlocul nostru în toate epocile, pe toate meridianele. Să vorbim de Iehuda Halevi, despre Ibn Gabirol, Eliezer Hakalir sau Haim Nachman Bialik ? Să pomenim despre acele zemirot care însoțesc mesele din decursul zilelor de Șabat sau despre nigunul hasidic, a cărui adîncă semnificație etică o relevă cu atîta măiestrie marele nostru scriitor Iițhak Leib Pereț ?

Recităm versetele Torei după legile unei specifice solfegieri muzicale. Învățăm foliantele Talmudului cu o melodie pe care am apucat-o din străbuni și fără de care parcă nici nu putem să pătrundem sensul învățăturii. Intonăm toate rugile noastre prin cîntec, avînd sentimen-

(Continuare în p. 5)

TIRANUL ANTISEMIT
(Una în vorbă, alta în faptă)

Există o vorbă veche românească :

„După război mulți viteji se arată". În momentul de față, mass-media din România sînt asaltate de unele persoane care se bat cu pumnul în piept strigînd-și „meritele" în combaterea lui Ceaușescu.

Conștiinței mele îi repugnă asemenea metode.

Adevărul și numai adevărul e menirea noastră și în acest spirit e și mărturia ce o depun în fața lui Dumnezeu și a istoriei :

1. În decursul celor 24 de ani ai „domniei" sale, ceaușescu m-a primit, poate, de 8 sau 9 ori. În ultimii trei ani sau chiar mai mult, i-am solicitat în repetate rînduri o audiență și nu am primit nici un răspuns.

Supărarea sa era că, o dată mai mult, l-am înfruntat în problema dărîmării Sinagogii Mari din București.

Iată faptele :

Cuprins de nebunia dărîmării unei bune părți a Capitalei, a ajuns cu lucrările la fostul cartier evreiesc al Bucureștiului, Văcărești—Dudești. Ne-au fost dărîmate, unul după altul, zeci de imobile : sinagogile din str. Vînători (Aizic Ilie), din str. Emigratului, din str. Antim, din Calea Moșilor, sinagoga „Matzmiah Iesua", „Malbim", Căminul de bătrîni din str. Negru Vodă, etc. De fiecare dată, primarul Capitalei ne făgăduia că „dărîmarea aceasta este ultima și celelalte sinagogi și lăcașuri sfinte vor rămîne" și promisiunea se dovedea mincinoasă.

Văzînd că lucrările se apropie de Templul Sefard (Spaniol) din str. Banu Mărăcine, am scris un memoriu de protest, arătînd că este unicul lăcaș de cult al enoriașilor de rit sefard, celălalt fiind ars de legionari (Garda de Fier) în pogromul din anul 1941. Neprimind nici un răspuns și văzînd că nu mai e posibilă vreo modificare a planului de construcție, m-am adresat ambasadelor Statelor Unite, Spaniei și Israelului și, împreună, am stabilit o tactică spre a salva, cel puțin, ultimele trei sinagogi : Sinagoga Mare, Templul Coral și Muzeul. Bătălia trebuia dată la Templul Sefard, deși era prea tîrziu, pentru ca cele trei mai sus menționate să fie salvate.

S-au produs deci proteste formale ale celor trei guverne.

Presa evreiască din întreaga lume a înfierat demolările.

Senatorul american Larry Preisler a venit la București, l-a întîlnit pe ceaușescu, l-a amenințat cu represalii („clauza națiunii celei mai favorizate" urma să fie anulată în cazul în care „conducătorul" ar fi refuzat) și i-a smuls un angajament formal precum că „în nici un caz nu se va atinge de Templul Coral, de Sinagoga Mare și de Muzeul Evreiesc".

Rolul meu era vizibil în aceste demersuri, presiuni și atacuri împotriva lui ceaușescu.

După cîteva luni, au început din nou presiunile asupra mea, exercitate de către Olteanu, primarul Capitalei, membru al comitetului politic executiv al partidului comunist.

În prezența dlui ing. Th. Blumenfeld, președintele Comunității Evreilor din București, s-a recurs la amenințări de tot felul. Am răspuns prin scrisori prin care anunțam demisia mea, în aceeași zi în care sinagoga ar fi atinsă.

Ambasadorii Roger Kirk al S.U.A. și Yosef Govrin al Israelului erau în permanență în contact cu mine, cu desfășurarea luptei.

Trebuie să redau aici cea din urmă din multiplele scene de tortură morală la care am fost supus, în prezența președintelui Comunității, inginerul Theodor Blumenfeld.

Era într-o zi de marți, înainte cu trei zile de renunțarea la „clauza națiunii celei mai favorizate", făcută de ceaușescu. Nimeni nu știa că se pregătește acest lucru.

Am fost invitat la primarul Olteanu. A reînceput povestea.

În numele lui ceaușescu, mi-a cerut să nu mă mai opun, căci neapărat Sinagoga Mare trebuia dărîmată.

Răspunsul meu a fost categoric : „Sînt consternat că nu se respectă promisiunea clară și publică făcută de președintele Statului de a cruța ultimele trei mari lăcașuri de cult ale noastre. Puterea este în mîinile dv. în țara aceasta. Ceea ce voi face eu este că voi demisiona și, în nici un caz, nu-mi voi da consimțămîntul".

Răspunsul lui Olteanu : „Mai gîndiți-vă 3—4 zile. Vă veți da apoi consimțămîntul" Am replicat că aceasta nu se va întîmpla. Primarul însă a insistat, repetînd de cîteva ori, cu un zîmbet semnificativ, această frază, care nici nu mai suna ca o solicitare, ci ca o certitudine. Ori de cîte ori a repetat fraza, am dat aceeași replică.

Ridicîndu-ne să plecăm și auzind din nou cuvintele : „Veniți lunea viitoare și atunci veți consimți", i-am spus următoarele :

„Mă siliți să vă povestesc despre originea unei rugăciuni ce o rostim în zilele de An Nou iudaic, Roș-Hașana și Yom Kipur : «UNETANE — TOKEF».

E povestea Rabinului Amnon din Mainz, căruia ducele i-a cerut într-o bună zi să-și părăsească religia și să se boteze. Surprins de cererea ducelui, Rabi Amnon a cerut un răgaz de gîndire de trei zile.

După trecerea acestui termen, el nu s-a prezentat cu răspunsul. A fost invitat, dar a refuzat să meargă la duce. A fost adus cu forța. «De ce ai refuzat să vii la porunca mea ?» — îl întrebă ducele.

«Te rog — răspunse Rabi Amnon —, taie-mi limba care a rostit cererea de a-mi da un răgaz de trei zile spre a gîndi dacă, da sau nu, să-mi părăsesc neamul».

«Nu limba, spuse ducele, ci picioarele care au refuzat să te poarte la chemarea mea. Ele îți vor fi tăiate».

Cu trupul ciopîrțit, Rabi Amnon a cerut să fie dus pe targă în sinagogă, în ziua de An Nou evreiesc, a compus acolo rugăciunea amintită și a murit la rostirea ultimelor ei cuvinte.

(Continuare în p. 6)

SCRISORI CENZURATE

DOMNULE MOSES ROSEN,

Vă scriu aceste rînduri nu neapărat din firească admirație cît dintr-un soi de invidie profesională. Citindu-vă ultimele Eseuri, am cugetat la destinul scriitorilor de pe aceste meleaguri, retrași încă din timpul vieții în mausolee personale, sau sub simple pietre de mormînt taciturne, striviți de așa-zisul fatalism al Istoriei.

Sigur, istoria e o haină ce ne îmbracă pe toți ; depinde totuși pentru ce loc optezi în interiorul acestei îmbrăcăminți fatale : la adăpost, în iniunericul minecilor, în buzunarul de la ceas, sub veșnicul ronțăit al timpului, sau pe reverul din stînga, mai aproape de inimă, de glorie și de glonte.

Știința de a face din cultură o armă vindecătoare o au extrem de puțini artiști și exemplul Domniei Voastre la această oră e binefăcător și încurajator totodată.

Dintotdeauna mi s-a părut lamentabilă și păguboasă ideea că din fața mizeriei Istoriei te poți retrage onorabil în Cultură, cînd de fapt situația salvatoare e exact contrară : să te opui Istoriei prin Cultură.

Admir în Dumneavoastră înțeleptul și poetul, invidiez în schimb pamfletarul și luptătorul.

Imaginea tradiționalului dans cu cartea, iudaic, a căpătat prin persoana Domniei Voastre un accent teribil fiindcă m-a dus cu gîndul la dansurile ancestrale ale triburilor războinice înaintea marilor înfruntări. Cu diferența că arma Dumneavoastră e cartea, cuvîntul de foc, litera tăioasă.

Forța cuvîntului în acest sfîrșit de secol se dovedește mai puternică decît fuziunea nucleară.

Fie ca Dumnezeu să vă aibă mulți ani de aici înainte sub paza Sa, căci norocos e poporul al cărui păstor ține în mînă nu cnutul ci pana.

Cu toată dragostea,
MIRCEA DINESCU

București, 19 decembrie 1988

În ședința din 9 ianuarie a.c. a Comitetului de conducere al Uniunii Compozitorilor din România, s-a atribuit compozitorului *ELLY ROMAN* — Marele Premiu, pentru activitatea sa de o viață (85 de ani), precum și compozitorului *MIȘU IANCU* — Premiul de Creație anul 1989, pentru cîntecul „Linis mea" pe versuri de Aurel Storin.

Elly Roman, un tezaur de melodii

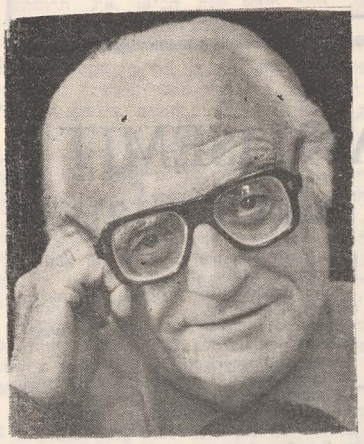

În luna mai a anului precedent, a avut loc premiera absolută a operetei „Vis de primăvară", la Teatrul Liric din Craiova. Compozitor — mereu tînărul Elly Roman.

Zilele scad și cresc, oamenii îmbătrînesc și mor, aleargă zi după zi și noapte după noapte, dar cîntecele lui Elly Roman au rămas. Au rămas, fiindcă au avut, din clipa ivirii lor, o taină care înfrumusețează tot ce e banal și obișnuit. De la tangourile „Ilona", „Două viori" și „Gîndește-te la mine", la cîntecele „Primul ghiocel, prima iubire", „Panseluțe, albăstrele" și „Tropa, tropa" — cu versurile cînd de Aurel Felea sau Ștefan Tita, cînd de Alexandru Bebe sau de compozitorul însuși — toate au făcut înconjurul țării, ca să-i treacă nu o dată și hotarele, așa cum se întîmplă cu melodiile inspirate, răsărite dintr-o simțire profundă, originală, sinceră.

De la început, după absolvirea unei înalte academii muzicale berlineze, ca dirijor al teatrelor **Ventura, Alhambra, Colos, Barașeum** și **Savoy** sau director al **Teatrului satiric muzical „Constantin Tănase"** din București, Elly Roman a păstrat în tot ce a compus candoarea și frăgezimea primelor sale cîntece, împletind în ele glas de violină și de fluier laolaltă. Erau atît de rupte din adîncul simțirii, încît — auzindu-le întîia oară — era cu neputință să scapi de senzația că le cunoști de cînd lumea, că fac parte din tine și sînt una cu simțirea ta.

Acesta este, de fapt, secretul șlagărului, un secret pe care Elly Roman l-a cunoscut în întreaga sa activitate, în cîntecele sale de muzică ușoară și în operetele „Rapsodia țiganilor", „Prichindel și Mărunțica" sau „Colomba", pe librete de Mircea Ștefănescu, în comedia muzicală „Sfîrșitul pămîntului", pe libretul lui Victor Eftimiu, toate succese de durată ale **Teatrului de operetă, Teatrului „Gioconda"** sau **Teatrului „Lucia Sturdza Bulandra"**. Remarcam, după premiera uneia dintre ele, că melodiile lui Elly Roman seamănă cu ciripitul de păsărele care desfată diminețile de primăvară, cînd firul de lămîioară își scoate capul din iarbă. Era o metaforă, firește, dar ea singură putea să sugereze prospețimea, firescul, gingășia unor cîntece care-i cucereau spontan pe ascultători, ca să rămînă în memoria lor afectivă, însoțindu-i de-a lungul anilor ca un dar neprețuit făcut de un muzician cu har.

Fiindcă asta este Elly Roman în îndelungata sa carieră muzicală, un muzician cu har, care, deasupra tumultului cotidian, a deslușit din simțirea contemporanilor nevoia de gingășie, nevoia de a trăi adînc prin cîntec viața timpului lor. Auditorii n-au remarcat nimic din migala muncii de creație din care au izvorît atîtea șlagăre de durată, atîtea operete și comedii muzicale de succes, atîtea conferințe, concerte-lecții, emisiuni de radio și televiziune, purtînd toate amprenta luminoasei personalități a lui Elly Roman.

Între elementele calitative ale vieții, muzica ocupă un loc de seamă. Ascultînd-o, auzim în noi cîntecul nostru intim, tonurile declanșează în noi torente de senzații, emoții, aduceri aminte. Nervii, terorizați de desele depresiuni atmosferice ale vieții tumultuoase din jur, își recapătă echilibrul, seninătatea, pacea. Cîntecele, operetele, spectacolele muzicale ale lui Elly Roman mărturisesc grija constantă a artistului de a nu coborî, de a nu trivializa muzica ușoară, care sporește capacitatea de simțire a omului contemporan. În perioade grele pentru țară, cu orînduiri bazate pe egoism și silnicie, pe teroare și minciună, cîntecele lui Elly Roman le-au înlesnit multora să trăiască clipa de armistițiu cu ei înșiși și cu lumea din preajmă.

Elly Roman, care în acest mai al florilor și al păsărilor ce-și pregătesc gîtlejul pentru cîntec împlinește frumoasa vîrstă de optzeci și cinci de ani, rămîne tînăr prin cîntecele sale intrate în comoara de simțire a unei întregi țări.

Trec de-a lungul anilor... cîntecele lui Mișu Iancu

Dacă muzica i-a dăruit omului, pe lîngă echilibru și noblețe, încîntarea, cîntecul i-a dăruit lui Mișu Iancu o tinerețe peste ani. La opt decenii de viață, pe care le-a împlinit recent, el continuă să întrețină un dialog coerent și vibrant cu muzica.

Mă încumet să-i fac, printre cei care îl prețuiesc mai mult, urarea tradițională „La mulți ani!" fiindcă sîntem prieteni și colegi de-o viață. O viață pe care el a cheltuit-o într-o neîntreruptă și neistovită muncă de creație, de căutare a tot ce poate fi mai bun, mai captivant, mai fermecător într-un gen căruia i s-a spus cînd ușor, cînd distractiv, cînd de fapt el e o artă dintre cele mai dificile, odată ce presupune nu doar cunoștințe tehnice și talent, ci îndeosebi harul atît de rar al melodiei calde, insinuante, cuceritoare.

Mișu Iancu a debutat acum mai bine de o jumătate de veac cu cîntecul „Iubirea-i doar o glumă", pe versurile lui Petre Andreescu (1933), care s-a transformat, spontan, într-un șlagăr, ca din șlagăr să devină un „ever-green" al muzicii ușoare românești. A fost urmat, la intervale diferite, de alte cîntece deopotrivă de proaspete și de originale, ca, bunăoară, „Te iubesc, te iubesc", versuri de Petre Andreescu (1946), „Cine știe unde-i centru-n București?", versuri de Mircea Block (1960), „Șoferul de la O.N.T.", versuri de Angel Grigoriu și Romeo Iorgulescu (1961), „I-auzi o melodie", versuri de Mircea Block (1961), „Scrisoare neterminată", versuri de Tiberiu Utan (1963), marele șlagăr „Trec de-a lungul anilor și cîntecele mele", versuri de Angel Grigoriu și Mircea Block (1966), șlagărul la fel de mare „N-am știut", versuri de aceiași (1969), „Povestea valsului", versuri de Alexandru Mandy (1982) și multe, multe altele, figurînd toate în repertoriul de durată al interpreților vocali și al orchestrelor de dans.

S-a priceput Mișu Iancu să fără solfegii retorice, cu acel binecuvîntat al melodiei, și teatr de revistă cu aproape zece m — în colaborare cu George Gri între care „Vacanță muzicală „Magistrala tinereții" (1966), „Bo și dansează" (1979).

Cu studiile urmate la conser din București și Berlin, profesor deon timp de aproape patru de rector al unor case de dis edituri, autor de melodii și tra pentru acordeon, de metode, s articole de specialitate, membru meroase jurii naționale și intern Mișu Iancu are una dintre cele gate, mai variate și mai stator tivități în muzica ușoară rom ilustrînd — cu timbrul personali creatoare — larga răspîndire a alături de Ion Vasilescu, Ghera drino, Petre Andreescu, Elly Ro

În plebiscitul aplauzelor care soțit de-a lungul anilor muzica Iancu n-au fost opinii separate, în activitatea sa creatoare și pe sau în misiunea avută în fruntea lor și a caselor de discuri de răspuns n-a existat nici un mo ezitare pe linia promovării neîn calității muzicii ușoare, care este al celor mulți dăruit de cei puț dintre numeroșii chemați.

Mișu Iancu, la opt decenii de vi meritul de a fi rămas, neclint puținii aleși care au înnobilat noastră ușoară, toate cîntecele s mărturii ale unei profunde și nob țiri.

Octogenarului compozitor îi fa toții, urarea tradițională „Ad me rim" — „La mulți ani!"

GEORGE SB

AD MEA VEESRIM lui Elly Roman talentatul compozitor care a încîntat atîtea generații de tineri și vîrstnici cu minunatele sale compoziții și care a fost și este, totodată, un bun evreu, membru devotat al obștii noastre.

La cei 85 de ani ai săi, Elly Roman este la fel de tînăr și vivace, fiind o pildă de longevitate artistică, de care mulți compozitori s-ar putea contamina.

Îi transmitem sacerdotala noastră binecuvîntare, dorindu-i mulți ani buni și fericiți împreună cu familia și cu întreaga obște căreia s-a devotat.

Compozitorului îndrăgit, Mișu Iancu, evreului demn și devotat obștii în întreaga sa viață, enoriașului fidel de altădată al Sinagogii Malbim și astăzi al Templului Coral, făuritorului de cîntec evreiesc la fiecare serbare de Purim a Comunității noastre, îi transmitem Binecuvîntarea Torei, urarea de deplină sănătate,multe satisfacții și mulțumire sufletească, împreună cu soția sa și cu toți cei care îi sînt dragi, ani mulți și buni pînă la vîrsta lui Moșe, învățătorul nostru. AD MEA VEESRIM.

ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN

SUFLETUL EVREIESC ÎN DOUĂ IPOSTAZE LITERARE

Existența sufletului evreiesc presupune, desigur, coordonatele subiective care-i conferă un loc particular în familia universală. Nu-i lipsesc cu toate acestea orizonturile metafizice, investigarea obsesivă a relației dintre viață și moarte, acceptarea destinului și a încercărilor sale (Iov) ca și rezistența stoică în fața urgiilor de tot felul. Privit însă în viața cotidiană, umanismul iudaic include devotamentul față de colectivitate și familie, neuitarea celor plecați în eternitate, cultul pentru bătrîni și bolnavi, spiritul datoriei îndeplinită discret, deși nu mai puțin eroic, printr-o gestică lipsită de ostentație.

Prin mijloacele prozei moderne două nuvele ilustrative pentru literatura ebraică de azi recompun imaginea sufletului evreiesc în momentul-limită al confruntării cu moartea. A. B. Yehoshua, romancier, dramaturg și eseist, profesor de comparatistică, semnează în revista „Ariel" (Ierusalim, 1989, ed. în limba română) evocarea tragică a unei morți proiectată asupra naratorului. Molho, numele acestuia din urmă (dînd și titlul nuvelei) are de trăit hotarul fatal odată cu suferința resemnată a soției sale, lovită de o boală necruțătoare. Structura evocării epice duce la închegarea unui portret complex și nuanțat al eroului, ipostază psihologică introspectivă a sufletului iudaic. Ritualul trecerii spre „dincolo" va fi conceput de Molho, cel „fremătînd de zel și milă", ca un scenariu ale cărui secvențe au menirea să **„cristalizeze momentul stingerii din viață"** a soției în memoria sa. Fundalul agoniei, simfonia lui Mahler la casetofon, „nuanța cerului — un fildeș trandafiriu", apoi „tăcerea nopții" constituie regia sfîrșitului pe care Molho o concepe cu „intelectul său agresiv și amar". Totuși, luciditatea omului modern, care-l face să observe devastarea fizică și progresivă a trupului odinioară drag, este învinsă de „milă", coordonata esențială a eului său care-l face „să se simtă deosebit de puternic". Moartea, ce apare întîi prin metafora unei „mingi negre" înțepenită sub patul suferindei, iar apoi printr-o personificare („verișoara aceea rea, care se mutase în casa lor") reușește într-un ceas de veghe nocturnă să stingă ochii „de culoarea chihlimbarului" și să-i curme femeii „răsuflarea umedă". Descifrarea ultimelor ei cuvinte încheie ritualul („Din nou, ea a murmurat ceva care aducea cu nu-i așa. Ce, a întrebat-o el cu blîndețe, aplecîndu-se spre gura ei, ce nu e așa?"), urmat de întoarcerea lui Molho spre solicitarea existenței cotidiene, altă ipostază a datoriei față de cea moartă. Cu o remarcabilă stăpînire a epicului față de dimensiunea redusă a povestirii se impune memoriei cititorului un personaj secundar conceput de scriitor — soacra lui Molho. Lucidă și stăpînită totdeauna, ea se declanșează patetic, eliberînd printr-o reacție reciprocă subtil urmărită „plînsul" și „durerea" ginerelui. Pînă la sosirea ei, Molho are grijă să evite șocul copiilor și încuie camera funebră. Sosită în beznă nocturnă cu taxiul, soacra lui Molho apare ca întrupare a forței morale: „Trupul ei bătrîn era viguros și agil sub straturile de îmbrăcăminte"; cuvintele liniștite schimbate cu Molho o fac să pară în acest moment lipsită de sensibilitate. Dar abia în fața ușii încuiate se produce șocul. Ea are deodată „chipul rigid și palid", „buzele tremurînde" și aruncîndu-se „asupra corpului neînsuflețit" scoate „un suspin străpungător, ca sunetul de sirenă al unui vas ce se scufundă în depărtare". Imaginea ei neobișnuită îi smulge lui Molho „valul atît de doritelor lacrimi", și solidaritatea lor, niciodată mărturisită înainte, în lungile ceasuri de veghe îl face pe erou să-i pună „ușor mîna pe umăr". Imaginea ultimă, „fiică-sa cu ochii în lacrimi îmbrățișîndu-și bunica" fără cuvinte de prisos încheie portretul familiei îndoliate. Molho se decide să accepte ideea existenței care continuă, iar „revărsatul zorilor" din finalul nuvelei conturează simbolic aceeași semnificație paralelă: cei vii trebuie să trăiască mai departe păstrînd în memorie chipul morților.

Aceeași traducere remarcabilă prin nuanțare (N. Minei) ne dăruiește în românește o altă nuvelă, aparținînd lui Avigdor Dagan. **Pașărea pe umăr**, simbolul solar al vieții eterne, înfrumusețează pregătirile bătrînului narator pentru o altă „mare călătorie", a lui însuși. Aici monologul doctorului interferează amintiri, din vremea fericitei iubiri cu Anna, soția moartă de mult, și cu panorama satului păstorit de decenii. Dialogurile doctorului cu Don-Pedro, cocoșul fabulos, arhetip al afirmării existențiale, biruie nostalgia acestui alt suflet în pregătirea plecării definitive. Meditațiile despre acceptarea înțeleaptă a morții, numirea succesorului, pregătirea locuinței sal în acele lucruri „limpe străbunii noștri încă de ani în urmă", ale dator mate în Cartea Cărților rea timpului, motiv bi materializează în nuvela gan prin meditația provocată de muribunda frumoasa de odinioară lui, acum „cu pieptul usc Marta, „mugurelul de cu „rotunjimea trup tînăr". Meditațiile mute torului pe care doar Do le pătrunde rămîn nero ceasul „înainte ca int să izgonească ultima raz mină din ochii săi".

Așteptarea „lungii c va fi alinată de conștiint riei împlinite, cînd în m eroului defilează sătenii recunoaște cîte „o trăsă chipului său, eul său re „acolo, într-înșii". Este gerată o altă componen rală, comunionea cu etn premul mijloc de a-și a ființa cu legea primord binelui.

Cele două nuvele pre gravează prin mijloacele contemporane adîncimea a sufletului evreiesc.

E. T

STIRI STIRI

SPECTACOL ÎN AJUTORUL ROMÂNIEI LA TEL AVIV

Vineri, 5 ianuarie a.c., a avut la Tel Aviv, în sala Teatru-ol Național Habima, un spec-ol organizat de E.M.I. (Aso-ția artiștilor din Israel) — în torul poporului român. So-direct de la aeroport, Nicu fantis și Mihai Constantinescu urcat pe scenă alături de ar-i de frunte ai Israelului (So-a Damari, Yaffa Yarconi, Avi edano, Carol Marcovici, Ghila nagor). De menționat că în ntea acestei acțiuni au fost ina Cambos, Getta Luca, Mo-a, Mirel Reznic, Baldi Oller nimosul Nancy Brandes (fos-lider și întemeietorul grupu-„Roșu și Negru"), împreună orchestra Aviației Militare, care o conduce.

rezența artiștilor români în st spectacol a produs o pu-nică emoție celor prezenți în a, aceștia manifestîndu-și cu uziasm simpatia față de po-ul român. Au fost prezenți sală domnii Itzhak Navon, premier și ministru al edu-ei și culturii, Dov Shilansky, edintele Knessetului, Benja-Netaniahu — ministru ad-ct de externe, precum și dr. an Bituleanu — ambasadorul mâniei și membri ai ambasa-Spectacolul a fost transmis irect la radio.

GARANȚI

lădirea cu două etaje din ve-itatea Templului Coral din cova a fost redată comuni-i evreiești din capitala so-ică, în vederea folosirii ei ot centru comunitar. Edificiul

eazăă să fie restaurat pe spe-Sinagogii Park East din New k. Pe clădire a fost fixată lacă pe care este scris în i, ebraică și engleză următo-text: „Templul Coral din cova — Rabin Adolf Șaie-Park East Sinagogue — in Arthur Schneier, Congre-i surori. Kol Israel Arevim Laze" („Toți evreii sînt ga-i unul pentru celălalt").

ACORD

upă cum am mai anunțat, atul italian a adoptat o lege garantează libertatea reli-să a evreilor și formulează le după care vor fi conduse tiile dintre guvern și comu-tea evreiască.

garantează recunoașterea torilor sanctificate de un n și dreptul deplin al evrei-de a respecta Șabatul și lalte sărbători iudaice. În ecință, tuturor evreilor — usiv soldaților evrei — li se dreptul de a-și lua sîmbăta ră. Totodată, la cererea că-ilor, elevii și studenții evrei putea să lipsească de la uri sîmbăta, ei nefiind obli-să ia parte la orele de re-catolică din școlile de stat.

CONGRES

Berlinul Occidental a avut primul Congres Internațio-Evreiesc de Medicină și Ha-t, al cărui scop a fost sta-ea unei legături între pro-ne curente de etică medicală radiția halahică. Desfășurat egida Organizației Medicilor i din Berlinul Occidental, congresul a reunit 300 de medici și psihologi din 14 țări. Adresîndu-se congresului, Ulf Fink — senator vest-berlinez însărcinat cu problemele sănătății publice — a amintit că primul spital înființat în 1756 la Berlin a fost un spital evreiesc și că, înainte de cel de-al doilea război mondial, 2800 din cei 6800 de medici din Berlin erau evrei. În prezent, numărul medicilor evrei din Berlinul Occidental se ridică la 140.

BURSE

Iosif Gross, unul dintre marii filantropi din New York, a donat suma de 50 de milioane de dolari pentru acordare de burse în învățămîntul israelian. În viitor, sute de tineri vor avea astfel posibilități suplimentare de a se califica spre a obține un angajament care să le asigure existența în societatea israeliană.

HOBBY

Renumitul actor Tony Curtis (născut Bernie Schwartz), cunoscut și publicului român din filmele „Spartacus", „Unora le place jazzul" ș.a., este și un talentat pictor. După deosebitul succes de care s-a bucurat expoziția sa de pictură din Marea Britanie de anul trecut, firma Harrods i-a cerut actorului să realizeze o pictură ce urmează să fie tipărită sub formă de fluturași și afișe. Sumele realizate din vînzări vor fi donate Spitalului Great Ormond Street.

ANIVERSARE

Cu prilejul împlinirii a 30 de ani de existență a Bibliotecii „Germania Iudaica" (1959—1989), în holul de la intrarea în Biblioteca centrală s-a prezentat, între 10 și 28 octombrie 1989, expoziția intitulată „Evreii în Germania după anul 1945".

ORIENTALISM

La Institutul de Educație a Conștiinței din Londra se predau, în cadrul cursurilor despre civilizația orientală (din Orientul Mijlociu pînă în Extremul Orient), numeroase prelegeri cu tematică iudaică.

În cadrul Institutului „The City Light" („Lumina orașului") se desfășoară cursuri de studiere a limbii și literaturii idiș, de istorie și literatură evreiască și arabă. Institutul „Hackney" a făcut, de asemenea, loc în programul său de învățămînt cursurilor de literatură și studii iudaice. Centrul de studii „Yakar" a inclus printre materiile predate cursuri de iudaistică (de la bucătăria cașer la teme-memento din istoria contemporană a evreilor). Institutul „Spiro" pentru Istoria și Cultura Iudaică a introdus, printre obiectele de studiu, cursuri despre feminismul evreiesc.

GHID CONTEMPORAN

Institutul pentru Problemele Evreiești, cu sediul la Londra, a publicat, în Editura Macmillan, lucrarea „Comunitățile evreiești din lume — un ghid contemporan", pregătită pentru tipar de Anthony Lerman, directorul cercetărilor din institut. De asemenea, scriitorul și istoricul Richard Grunberger a elaborat un volum în care descrie reînvierea comunităților evreiești din Europa postbelică.

OASPEȚI

Primarul orașului Haifa a primit recent o delegație de pictori și sculptori din Uniunea Sovietică; aceștia au făcut o vizită în Israel, la invitația organizației artiștilor plastici israelieni. Delegația a fost condusă de T. Salochow, membru al Sovietului Suprem și președinte al organizației artiștilor plastici sovietici.

INVESTIȚIE

Manny Davidson, ales recent președinte al Institutului „Spiro" de Istorie și Cultură Iudaică din Londra, a investit un milion de lire sterline în reorganizarea și extinderea activității acestui institut.

La Institutul „Spiro" se țin acum cursuri regulate, liceale și universitare. Mai mult de 100 de persoane urmează cursuri prin corespondență. Conferențiari ai institutului acordă consultații în cursul anului pentru mii de persoane, atît evrei, cît și ne-evrei, pe teme din istoria iudaică modernă.

Un nou aspect al muncii institutului îl constituie crearea unei universități populare pentru studiul istoriei evreilor.

În imagine: Heinz Galinski, președinte al Consiliului Central al Evreilor din R. F. Germania și supraviețuitor al Holocaustului, la intrarea fostului lagăr de la Auschwitz. El l-a însoțit pe cancelarul Helmut Kohl în pelerinajul la acest lagăr al morții.

TRANSPLANT

Nissim Eliahu, de 41 de ani, care locuiește la Mewasseret Ierușalaim, este cel de-al 8-lea pacient căruia i s-a făcut un transplant de inimă la spitalul Hadassa. Acum este în convalescență. Aparatul auxiliar pentru respirație a fost înlăturat și pacientul poate vorbi cu membrii familiei sale.

SUPRAVIEȚUITORI

Poliția canadiană întreprinde investigații în legătură cu soarta evreilor slovaci în perioada 1938—1944. În mod specific, sînt culese informații despre sistemul totalitar slovac autonom reprezentat de Partidul Popular Slovac Hlinka, despre înăsprirea legilor antievreiești emise de Slovacia, despre arestările, deportările și executarea evreilor din orașele Bratislava, Bardejov, Banska Bystrica, Krupina și Krennicka. Cei care ar putea furniza informații în legătură cu acest subiect sînt rugați să le comunice pe următoarea adresă: Bessy Pupka, World Jewish Congress, 501 Madison Ave., New York, N. Y. 10022, telefon: (212) 755-5770.

MANIFESTĂRI COMEMORATIVE

Comunitatea Evreilor din York (Marea Britanie) va marca printr-o serie de manifestări comemorative, în luna martie 1990, împlinirea a 800 de ani de la masacrarea din Clifford's Tower (Turnul Clifford) a comunității evreiești a orașului, o tragedie numită „Masada Angliei".

Programul, organizat sub egida filialei B'nai B'rith din Marea Britanie în colaborare cu oficialități civile și religioase din York, va cuprinde servicii religioase, o adunare interconfesională la York Minster, concerte, expoziții, lecturi, conferințe. Va avea loc și o adunare memorială la Turnul Clifford, unde, în 1978, a fost dezvelită o placă comemorativă.

PERFECȚIONARE

La Moscova au avut loc cursuri de specializare în predarea limbii ebraice, la care au luat parte profesori de ebraică din toate părțile U.R.S.S., cărora li s-au alăturat colegi din Israel.

PREMIU

„Ghetou", capodopera dramaturgului israelian Joshua Sobol, avînd ca temă dilemele morale ale conducătorilor Ghetoului din Vilna, spectacol jucat de o trupă de actori în limba idiș, a primit premiul pentru cea mai bună piesă a anului 1989 prezentată în Anglia, acordat de prestigioasa revistă „Evening Standard".

Succesul înregistrat de piesa lui Sobol, prima lucrare dramatică aparținînd unui scriitor israelian pusă în scenă la Teatrul Național din Londra, se adaugă altor premii decernate în Marea Britanie operelor unor personalități evreiești de excepție: Nicholas Hytner, Felicity Hendall și Stephen Sondheim.

EXPOZIȚII

Istoria evreilor din Asia — veche de peste 25 de secole și cuprinzînd o arie în care se includ diferite state și zone (Turcia, China, India, Afganistan, Yemen, Siria, Iran, Irak, Kurdistan, Caucaz, Buhara, precum și zone în care intră teritoriul Libanului și al anticului Babilon) — este subiectul unei noi expoziții organizate în Secția popoarelor asiatice a Muzeului American. În afară de obiecte de cult, au fost expuse 57 de portrete reprezentînd evrei asiatici de-a lungul secolelor.

*

La Școala „Hillel" din Miami (S.U.A.), a fost deschisă o expoziție care ilustrează viața în timpurile biblice. Exponatele se referă la viața de zi cu zi, la sărbătorile iudaice, la obiceiuri, tradiții și ceremonii. Peste 800 de elevi ai școlii au contribuit la organizarea expoziției.

*

15 vase pentru provizii, datînd din urmă cu 2 500 de ani, restaurate prin munca asiduă a arheologilor, au fost incluse unei expoziții organizate în incinta Universității Ebraice din Ierusalim. Expoziția a cuprins, de asemenea, statuete, sigilii, scrisori avînd caractere cuneiforme și alte descoperiri făcute cu prilejul celei de-a opta serii de excavații terminate în 1985. Totodată, expoziția a cuprins obiecte de uz casnic acoperind o perioadă de peste 4 000 de ani, de cînd Ierusalimul este atestat ca așezare, pînă în 70 e.a., cînd a fost cucerit de romani.

CONFERINȚĂ

Invitat fiind de Asociația Prietenilor Britanici ai Colegiului de Tehnologie din Ierusalim, profesorul Cyril Domb, președinte al Colegiului, a ținut, la Londra, o prelegere despre valorile etice ale Torei, care trebuie să însoțească știința și tehnologia modernă. Conducerea asociației a oferit o recepție în onoarea lui. Șef Rabinul Marii Britanii, lordul Jakobovits, a elogiat personalitatea distinsului oaspete. Tot în acest cadru a fost lansat volumul „Confruntări", o culegere de eseuri despre Tora și viața modernă, dedicată profesorului Domb de către Asociația oamenilor de știință evrei de formație tradițională.

CENTENAR

Comunitatea Evreilor din Moisesville (Argentina) a sărbătorit o sută de ani de existență. Acesta este unul din orașele unde evreii s-au stabilit, conform unui proiect al Asociației Evreiești de Colonizare, condusă de baronul Maurice Hirsch, care a ajutat evreilor din Rusia țaristă să se refugieze din cauza pogromurilor.

REÎNTÎLNIRE

25 de foști refugiați de prigoana nazistă, ale căror vieți au fost salvate datorită vizelor de ieșire obținute pentru ei la Berlin de O.R.T.-ul britanic, cu patru zile înainte de declanșarea războiului, s-au revăzut după 50 de ani, la sediul central al O.R.T.-ului, din Londra.

Președintele O.R.T.-ului, Archy Arenson, a declarat că aceasta a fost una din cele mai însemnate realizări ale organizației.

David Cohn, în vîrstă de 67 de ani, stabilit la Londra, membru al grupului de supraviețuitori, a vorbit despre „imensa datorie morală" pe care grupul o are față de O.R.T.-ul britanic, în special față de regretatul col. J. H. Levey, președintele activ al organizației în 1939, care a condus acțiunea de obținere a vizelor pentru 102 tineri între 16 și 17 ani și pentru șase profesori cu soțiile lor.

Tinerii, care au fost trimiși la Kitchener Camp, în Sandwich (Kent), au ajuns, în cele din urmă, la Leeds, unde au urmat cursurile școlii de inginerie tehnologică aflată sub auspiciile O.R.T. și s-au realizat frumos în viață.

LIMBA EBRAICĂ

Actualul an iudaic a fost caracterizat de guvernul israelian ca „anul cizelării limbii ebraice". Școli, universități și instituții publice trebuie să se ocupe mai mult de cultivarea limbii. Shoshana Bahat, de la Academia Limbii Ebraice din Ierusalim, consideră că există motive serioase pentru această hotărîre. În primul rînd să fim mai conștienți de miracolul prin care limba ebraică a redevenit o limbă vie. De asemenea, a mai spus d-sa, evreii trebuie să încerce să mențină limba lor cît

mai pură, neadmițînd folosirea cuvintelor străine decît în cazuri justificate. Într-adevăr, de ce să se spună „Center" cînd există totuși un cuvînt ebraic potrivit (merkaz)?

Ar fi de dorit ca mulți israelieni să-și îmbunătățească ebraica vorbită și să folosească mai conștient limba. Nu trebuie să avem două limbi — una vorbită, adesea un slang „de bulevard", și una „normativă", consideră filologul, care se pronunță cu fermitate pentru planurile guvernului.

LA O COMEMORARE

Pagini din „Cartea neagră" a lui Matatias Carp ținută sub obroc în ultimul sfert de veac

Pogromul desfășurat la București în zilele de 21—23 ianuarie 1941, din inițiativa unora din membrii guvernului român, în frunte cu vicepreședintele Consiliului de Miniștri, a fost organizat și executat de aparatul polițienesc al Ministerului de Interne, al Siguranței Statului și al Prefecturii Poliției Capitalei, precum și de toate organizațiile politice cu ființă legală în acel timp (Mișcarea Legionară, Cuiburile legionare, Cuibul Muncitoresc Legionar, Consiliul Economic Legionar etc.), la care s-a adăugat o parte a tineretului. Ororile comise atunci au avut aspectele cele mai diverse.

ARESTĂRI. MALTRATĂRI

În timpul rebeliunii au fost arestați și maltratați în București cîteva mii de evrei. Ridicați din case, din stradă, din sinagogi, de la instituțiile evreiești etc., fără deosebire de sex, vîrstă (copii de la 15 ani și bătrini peste 70, ba chiar și de 85)...

...În dimineața zilei de 23 ianuarie, un număr de 15 arestați, aleși la întîmplare, au fost încărcați într-un autocamion, legați cu mîinile la spate și conduși pe Splaiul Unirii în dreptul Abatorului Comunal, puși cu fața la zid și împușcați.

Printre cei arestați: Horia Carp, fost senator, fost secretar general al Comunității Evreilor din București, ziarist și publicist de valoare, în vîrstă de 72 de ani; Matatias Carp, secretar general al Federației Uniunilor de Comunități Evreiești din România, fiul celui de mai sus; Jean Vereanu, ...veteran și decorat de război...

Toți aceștia au fost bătuți aproape în permanență, începînd din ziua de 21 ianuarie orele 18, pînă în ziua de 23 ianuarie, orele 13.

Au fost jefuiți de tot ce s-a găsit asupra lor: acte, bani, ceasornice, bijuterii (chiar și verighetele din deget), stiluri, batiste, fulare etc.

Toți au fost tunși cu o foarfecă de tăiat iarbă.

Tuturora li s-au vîrît cu forța, pe gură, cantități masive (100—150 grame) de sare amară, într-un amestec de petrol, benzină și oțet. După ce au înghițit doze atît de puternice de purgative, toți au fost adunați într-un spațiu îngust din pivniță și ținuți vreme îndelungată sub pază strictă, pentru ca nimeni să nu poată ieși de acolo. Au înotat în propria lor murdărie, pînă la eliberare.

MALTRATĂRILE ȘI JAFURILE DE LA SEDIUL LEGIONAR DIN CALEA CĂLĂRAȘILOR NR. 37

Aici au fost adunați aproximativ 200 de evrei. (...)

Introduși întîi, unii într-o cușcă din podul casei, alții în subsol, după ce au fost jefuiți de toate obiectele de valoare, au fost transportați în nenumărate rînduri jos și sus, trecînd prin ploaie de lovituri cu ciomege, scînduri, vergi de fier etc., căci pe fiecare treaptă a scărilor se aflau indivizi care loveau în permanență, unde și pe cine nimereau (...)

În zorii zilei de 22 ianuarie, arestații de la acest sediu au fost distribuiți la întîmplare în două grupuri și transportați în autocamioane: primul grup în pădurea Jilava, unde au fost împușcați; al doilea grup (79 de evrei) la Bucureștii Noi, la „Ferma Căpitanului" (Moara Străuleștii).

MALTRATĂRILE ȘI JAFURILE DE LA SINAGOGA MALBIM

Sinagoga Malbim din strada Bravilor nr. 4, situată în plin cartier evreiesc, a fost ocupată din seara de 21 ianuarie pînă în dimineața zilei de 23 ianuarie, de un grup de circa 40 de rebeli, transformînd acest lăcaș de rugăciune într-un centru de îngrozitoare torturi. Au fost jefuiți și chinuiți, la acest centru de teroare, vreo 300 de evrei.

MALTRATĂRILE ȘI JAFURILE DE LA SEDIUL FEDERAȚIEI UNIUNILOR DE COMUNITĂȚI EVREIEȘTI, STR. DR. BURGHELEA NR. 3

Sediul Federației Uniunilor de Comunități Evreiești a fost invadat de o bandă de 24 de legionari, în frunte cu C. Mărăuntu, în noaptea de 21—22 ianuarie. După ce au escaladat gardul și au spart o ușă, au pătruns în birouri, unde au devastat tot ce au găsit.

Începînd de a doua zi dimineața, bandiții au arestat în pivniță pe toți cei ce au intrat în curtea imobilului sau pe evreii întîlniți în stradă.

ASASINATE ȘI MASACRE

În cele trei zile de rebeliune au fost uciși 120 de evrei. Majoritatea uciderilor s-au săvîrșit în pădurea Jilava. Altele s-au operat pe Splaiul Unirii, în dreptul Abatorului Comunal, pe șoseaua Fundeni, pe șoseaua Pantelimon, la Bucureștii Noi, pe stradă sau în case particulare.

S-au ucis fără cruțare doi, trei sau chiar patru membri din aceeași familie.

MASACRUL DIN PĂDUREA JILAVA

După ce au fost torturați, fără motiv și fără vreo învinuire, o noapte întreagă la sediul legionar din B-dul Domniței nr. 53, condamnații la moarte, aproximativ 90, au fost încărcați în autocamioane, înghesuiți pînă la refuz și transportați pe șoseaua Giurgiului. Pe teritoriul comunei Ferdinand, în dreptul pădurii Jilava, camioanele s-au oprit și victimele au fost coborîte și împușcate cu revolverele, de la doi pași. Fiecare a primit 1, 2 sau 3 gloanțe — mai ales în cap — atît cît asasinii socoteau necesar.

UCIDEREA CELOR DOI COPII AI RABINULUI H. GUTMAN

În ultima mașină a transportului trimis de la sediul legionar din B-dul Domniței, se aflau Rabinul H. Gutman cu cei doi fii ai săi, Iancu și Iosef.

Rabinul a coborît împreună cu copiii săi. Ținîndu-i de mînă pe amîndoi, au fost culcați la pămînt, cu fața în zăpadă. S-au tras mai multe gloanțe în toți trei. Tatăl nu a simțit nimic în trupul său, dar în mîinile care strîngeau mîinile copiilor, pulsurile acestora au bătut din ce în ce mai încet, pînă s-au oprit.

Rabinul, singurul în viață printre zeci de cadavre, s-a ridicat de lîngă trupurile reci ale copiilor... Mergînd în neștire pe șosea, a fost zărit de sentinele germane care l-au dus la primăria Jilavei. Aici se mai găseau încă 7 evrei (cantorul Osias Copstück; Sapsă Dascal; Corneliu Solomon; dr. Eugeniu Solomon ș.a.) dintre care 4 răniți. Toți au fost opriți la primărie toată ziua de miercuri, iar seara, duși din nou în pădure, culcați cu fața la pămînt și împușcați. Pentru a doua oară, rabinul nu a fost atins.

MASACRUL DE LA ABATOR

În zorii zilei de 23 ianuarie, un autocamion al fabricii Podsudeck, încărcat cu 15 evrei luați la întîmplare dintre arestații ce se aflau la Prefectura Poliției Capitalei, a oprit pe Splaiul Unirii, în dreptul Abatorului Comunal.

Victimele au fost coborîte cu mîinile legate la spate, puse cu fața la gard și împușcate, fiecare primind mai multe gloanțe, dintre care cele mai multe în cap și în gît.

Căpitanul de rezervă, avocat I. N. Vlădescu, procurorul militar, evocînd scenele cele mai înspăimîntătoare ce i-a fost dat să vadă, redă următorul sugestiv tablou: „Sub pretextul unei mișcări cu caracter politic, legionarii au ucis în masă la Jilava, la Abatorul Comunal, la Băneasa.

„Trupurile celor uciși la abator au fost atîrnate de ceafă, în cîrligele folosite de parlagii.

„Au fost astfel asasinați peste o sută de oameni.

„Așa i-a fost dat să moară avocatului Millo Beiler, ridicat de acasă, din mijlocul familiei sale, de către un comisar de poliție, legionar.

„Aceeași soartă au avut-o frații Juliu și Heinrich Rauch, ridicați din camerele lor de la hotelul Bulevard.

„Reamintesc numele acestor trei nenorociți, fiindcă toți trei au fost găsiți cu pîntecele spintecate adînc, de către mîrșavii asasini, care, folosind un cuțit de măcelărie în acest scop și meșteri în arta de a chinui, au prins intestinele pe care le-au smuls din trupurile victimelor și le-au înodat cravată la gîtul celor asasinați".

MASACRE ÎN CASE PARTICULARE

Afară de masacrele în masă de la Jilava și Abator, s-au mai săvîrșit în zilele rebeliunii și masacre și uciderii în case particulare.

. . . . . .

Cadavre, cadavre... alături de tomberonul care le-a cărat

CÎTEVA CRIME IZOLATE

Sami Röder, farmacist, maior în rezervă, veteran al războiului de întregire, a fost ridicat în noaptea de 21—22 ianuarie de o bandă de legionari, care l-au condus în direcția comunei Fundeni.

A doua zi, cadavrul maiorului Röder a fost găsit de lucrătorii din fabrica sa, în comuna Fundeni, lîngă un pod de pe șosea, străpuns de opt gloanțe, fără palton și desculț.

INCENDIERI, DĂRÎMĂRI, DEVASTĂRI ȘI JAFURI DE TEMPLE ȘI SINAGOGI

În același timp cu maltratările și omorurile, echipe numeroase, ce păreau organizate dinainte, au atacat aproape toate templele și sinagogile evreiești.

După evaluări sumare, făcute imediat după rebeliune, pagubele cauzate prin incendierea, distrugerea și jefuirea lăcașurilor sfinte, întreceau suma de 35 milioane lei, la valoarea de atunci.

Procurorul militar, av. I. N. Vlădescu, zugrăvește tabloul înfiorător al incendierilor de lăcașuri sfinte, făptuite de păginele bande legionare: „Toate sinagogile din capitală au fost deposedate de podoabele lor scumpe și în urmă, aproape toate au fost date pradă focului.

„Sunt și astăzi impresionat, cînd scriu aceste rînduri, de ceea ce am văzut în bezna nopții din 22—23 ianuarie 1941".

INSTITUȚII EVREIEȘTI JEFUITE ȘI DEVASTATE

Comunitatea Evreilor din București, Calea Dudești nr. 24, a fost atacată în după amiaza zilei de 21 [illegible] bandă de rebeli care, după [illegible] pentru a maltrata și ucide pe [illegible] cei prezenți, au devastat cîteva [illegible] au furat registre, dosare și [illegible] scris.

Uniunea Comunităților E[illegible] Dr. Burghelea nr. 3, a fost a[illegible] bandă de rebeli care a o[illegible] 2 zile, transformîndu-l într-un [illegible] teroare și jaf.

INCENDIERI, JEFUIRI ȘI DE[illegible] DE MAGAZINE ȘI LOC[illegible] EVREIEȘTI

În toate cele trei zile de rebe[illegible] fost distruse și prădate nenu[illegible] cuințe și magazine evreiești.

Pe Calea Văcărești, de la B-[illegible] pînă la capăt, pe toată strada [illegible] Orero, pe toată Calea Dude[illegible] mas o prăvălie evreiască nedev[illegible]

Aproape la fel s-a operat [illegible] Rahovei de la strada Antim p[illegible] rieră, pe Calea Moșilor de [illegible] Traian pînă la Cîmpul Mo[illegible] Mihai Bravu, șos. Pantelimon [illegible] lentina etc.

Devastările și jafurile au [illegible] prima seară a rebeliunii și au [illegible] de-a lungul celor 3 zile, pînă [illegible] noaptea de 23 ianuarie.

Fără vreo deosebire, de-a v[illegible] vălie cu prăvălie, locuință cu [illegible] casa bogatului și a săracului, [illegible] gazine cu ridicata pînă la co[illegible] vrigi al ambulantului, de la a[illegible] tul înstăritului pînă la bordei[illegible] rului, nimic nu a scăpat de ura [illegible] lui devastatorului și de camio[illegible] torilor.

În amintirea martirilor

Luni 22 ianuarie 1990 a avut loc, la Templul Coral din București, comemorarea a 49 de ani de la pogromul legionar din ianuarie 1941, cînd au căzut victimă fioroaselor crime ale legionarilor 120 de evrei din Capitală.

Eminența Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen a evocat, într-o predică impresionantă, zilele de groază trăite atunci de populația evreiască, zile în care bandele legionare au devastat și incendiat sinagogi și locuințe evreiești și au scos evreii din sinagogi și din case, torturîndu-i în sediile legionare și ducîndu-i apoi în pădure, unde i au împușcat, sau în abatoare, unde i-au tăiat ca vitele, atîrnîndu-i în cîrlige cu inscripția „carne cușer".

„Sălbăticia legionarilor, a arătat Eminența Sa, a fost rezultatul unei educații îndelungate în spiritul intoleranței și al urii, în ciuda muncii cinstite a evreilor care trăiau aici de veacuri și continuau să-și aducă larga lor contribuție la înflorirea țării sub raport economic, științific și cultural, la ridicarea prestigiului României în lume".

După predică, Eminența Sa a oficiat serviciul religios, însoțit de cantorii Aizic Jukovski și Willi Harnik, cu acompaniamentul corului Templului Coral, condus de maestrul Isac Ledeanu. În cadrul serviciului divin, Eminența Sa a evocat numele tuturor martirilor din pogrom și a înălțat ruga pentru odihna sufletelor lor în Gan Eden.

Corul „Șira Vezimra", dirijat de maestrul Izu Gott, a prezentat un program de cîntece adecvate comemorării, iar actorii Sedy Glück — de la T.E.S. și Ioan Henter — de la Teatrul Național au interpretat impresionant versuri și proză din I. L. Peretz și Lev Tolstoi.

La comemorare au asistat rude ale martirilor și un numeros public.

Marți 23 ianuarie a.c., dimi[illegible] avut loc un pelerinaj la mormi[illegible] tirilor din parcela specială de la [illegible] tirul din Șoseaua Giurgiului, [illegible] află îngropate și sulurile sfinte [illegible] profanate de hoardele legionare [illegible] țuite în zilele pogromului.

După serviciul divin oficiat de [illegible] nența Sa cu asistența cantorilor [illegible] Templul Coral, a urmat o proce[illegible] mormintele kedușimilor.

Fie în veci binecuvîntată [illegible] scumpilor și neuitaților noștri [illegible] morți Al Kiduș Hașem!

DECESE

Comunitatea Evreilor din Roma[illegible] la cunoștință, cu durere, încet[illegible] viață, la 20 ianuarie 1990, a fost [illegible] cretar-contabil PETREANU AD[illegible] de aleasă omenie, care a munci[illegible] ruire pentru obștea evreiască di[illegible] tate.

Cu mare durere anunț decesul [illegible] o lungă suferință, al soțului m[illegible] ADOLF (BUM) PETREANU, la [illegible] 20 ianuarie 1990.

Va dăinui totdeauna în inim[illegible] Stina.

La 11 februarie 1990 se implin[illegible] ani de la decesul dragului nostru [illegible] MON BERCOVICI — Birlad-Vas[illegible]

Îl plîng soția, fiul, nora și n[illegible]

Pios omagiu și veșnică amintire.

Amalia — soție, cu adîncă durere [illegible] amintește celor ce l-au cunoscut [illegible] 30 ianuarie 1990, s-au împlinit 4 [illegible] la despărțirea crudă de bunul și [illegible] ei soț, dr. ABRAMOVICI NIȘEL [illegible] toșani.

Pios omagiu și veșnică amintire.

LUPTĂTORUL PENTRU DEMOCRAȚIE“ sau DEGHIZAREA UNUI ANTISEMIT

Zilele trecute mi-a căzut întîmplător în nă publicația „Românul liber“ nr. 2/ 0, editată de domnul Ion Rațiu, pre- lintele U.M.R.L.

Titlul unui articol, „Scrisoare deschisă resată poetei Ana Blandiana“, mi-a zit curiozitatea, fiind legat de perso- litatea fermecătoarei poete, curiozitate e s-a transformat însă repede în con rnare.

Autorul articolului — Ion Mazilu-Crin- su — proferează un atac de un anti- nitism revoltător la adresa dlui Șef bin dr. Moses Rosen și, implicit, a eilor din România.

Tactica nu e nouă, trezirea antisemi- mului ca metodă de diversiune a mai t încercată și de alții în istorie. Prin ări trunchiate și fără a sublinia sensul contextul, autorul susține că evreii nâni (căci ne identificăm cu Șef Ra- ul nostru) regretă căderea lui ceau- cu, iar că în cadrul vizitelor în ainătate, în cursul cărora dl Șef Rabin solicitat ajutor pentru România, a fă- -o ca emisar ceaușist.

Nu știu dacă aceste ajutoare au fost r-adevăr cerute, dar logica autorului e la fel de stupidă ca și metodele e: adică, solicitînd sprijin pentru Ro- nia, îl sprijină pe ceaușescu, sau, alt- spus, toți cei care au muncit cinstit în această țară au fost ceaușiști, iar chiulangiii — patrioți, care au sabotat prin aceasta guvernul de tristă amintire. Curat murdar, stimabile!

Îmi permit să-l întreb pe autor:

- evreii trebuiau să protesteze pentru dărîmarea abuzivă a bisericilor?
- evreii l-au felicitat pe ceaușescu la 20.XII.1989, cînd sîngele martirilor (printre care și evrei) curgea la Timișoara?
- evreii au trimis în dar biblii rare, cu dedicație „prințișorilor“?

Întrebările sînt doar retorice, deoarece răspunsurile acestui individ nu mă interesează.

Și-acum cîte ceva și despre „distinsul“ Ion Rațiu, care, adăpostind pămîntește acest duios articol, se autodemască.

Trecînd peste faptul că în sus-numita publicație numele domniei sale apare cel puțin la fel de des ca cel al lui ceaușescu în presa vremii (inclusiv fotografia), apărătorul „democrației“ declară fără echivoc că în anii '40, după un accident la ski, a ajuns, prin nepotism, la Londra, unde s-a lipit „ca marca de scrisoare“. De acolo, printre afaceri, a luptat neînfricat contra comunismului, în timp ce ,vorba unui cunoscut dramaturg, „îl chinuia dorul de țară și o ducea excelent“.

Ca om și ca evreu, care duc de 21 de ani o muncă de mare răspundere într-un institut de proiectări renumit, ca om și ca evreu, care am trăit aici fericita zi de 22 decembrie 1989, ca om și ca evreu, care din noaptea de 22 decembrie am apărat, cu arma în mînă, instituția în care am muncit o jumătate din viață, ca om și ca evreu, care am suferit teroarea vechiului regim, te întreb, dle Rațiu:

1) unde ai fost în zilele imediate de după Revoluție?

2) cu ce ai ajutat în anii trecuți poporul român, știindu-se că nu cu ziarul dv. ne-am hrănit?

Răspunsul vi-l pot da tot eu: ați așteptat o lună să mai treacă focul, ați închinat probabil, în seara zilei de 22 decembrie, un pahar, spunîndu-vă „e timpul să revin, căci e un os de ros“.

Nu vă faceți iluzii, domnilor! Veți mai orăcăi un timp, dar veți ajunge, ca și înaintașii dv., la gunoaiele istoriei! Europa veghează ca fantomele lui Hitler și Horia Sima să nu mai renască!

SILVIU VEREANU

ANTISEMITISM=ANTILOGICĂ

Proza antisemită din publicația mai sus citată nu e un ru nou. De altfel, nici nu e singura, în acest gen. Zeci de menea fițuici pe care le scot legionarii vechi și noi, cu scă și fără mască, cu cruce încîrligată și fără, apar în erica, în Canada, în Spania sau Portugalia. A combate isemitismul nu e lucru ușor. Logica se poate contrazice cu ă logică, dar stupiditatea cu ce s-o combați?

Cică mie, nouă, evreilor, „ne pare rău după ceaușescu“. pă ce ne pare rău? După sălbaticele campanii de presă e incitau la pogrom și care purtau pecetea „curții“? După îmările a sute de sinagogi în toată țara? După disprețul care termenul de „evreu“ era literalmente dispărut din minologia publicistică? După eliminarea noastră din toate toarele de activitate, culturală, științifică sau artistică?

Altă „culpă“. Am pus în slujba țării sănătatea mea, stigiul de care mă bucur în Statele Unite și am contribuit, mai multe rînduri, la obținerea „clauzei națiunii celei mai orizate“. Fostul președinte ale Statelor Unite ale Americii, nald Reagan, în telegrama ce mi-a adresat-o în 1988, cu lejul sărbătoririi a patru decenii de cînd am fost ales ca Rabin, mi-a mulțumit pentru „contribuția adusă la amelio- ea raporturilor româno-americane“.

Cui am făcut rău prin aceasta? De fiece dată am ușurat r-un fel sau altul, prin „clauză“, teroarea lui ceaușescu. că n-o făceam era mai bine? Politica de înfometare tatorului putea fi oare prevăzută în 1975, cînd „clauza“ a t obținută?

Dacă sînt Rabin, aceasta nu înseamnă că sînt și profet. Ca pentru atîția alții, „evoluția“ demențială a lui ceaușescu era imprevizibilă și pentru mine.

A furat ceaușescu sute de milioane de dolari? De unde știe scribul citat că tocmai acești bani pe care i-am adus eu în țară i-a furat? Poate alți bani? Poate totuși au mai rămas ceva bani fără de care mizeria ar fi fost și mai mare?

Toate ar fi bune și frumoase dacă ar avea de-a face cu logica. Se repetă însă istoria vechiului „banc“ din timpul lui Hitler:

„Dacă n-avem unt, jidanii sînt de vină“, striga un legionar în tramvai.

...„și bicicliștii“, adăugă un pasager.

„Dacă e jale în țară și prăpăd, jidanii sînt vinovați“.

...„și bicicliștii“, se auzi din nou completarea năstrușnicului comentator.

Repetîndu-se de cîteva ori această scenă, la un moment dat, legionarul se adresă omului care îl tot completa cu vorbele sale și-l întrebă:

„De ce bicicliștii, domnule?“

„De ce jidanii?“ — îi răspunse acesta.

Gluma e arhicunoscută. O reamintim deoarece, dacă nu vom fi atenți, ea se poate din nou transforma în tragedie.

ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN

27 ianuarie 1945 — AUSCHWITZ NU MAI EXISTĂ

Cînd mult așteptata predică a Eminen- Sale se încheie în sfînta zi de Iom pur cu Izkor Elohim, Templul Coral ine dintr-o dată depozitarul adîncilor istre dureri revărsate pentru sufletele rdute, Al Kiduș Hașem, în timpul ce- mai cumplite urgii abătute asupra po- ului evreu.

Privind chipurile îndurerate, văzînd rimile care curg nestăvilit, ascultînd ile de pomenire rostite de supravie- torii Holocaustului, încă printre noi, oiul durerii se concentrează spre acele uri și momente care au ajuns să sim- izeze cea mai mare fărădelege comisă nic, cu calcul minuțios, cu sînge rece, toate etapele anterior proiectate de iști, în realizarea „soluției finale“.

Auschwitz — simbol al uciderii perfect anizate; Auschwitz — simbol al pieirii masă a milioane de evrei, a căror intire au preluat-o și o resfiră norii reu deasupra noastră; Auschwitz — potop de rugi, un Șma Israel pe ul- a treaptă în fața camerelor de gazare; schwitz — simbol al tuturor lagărelor concentrare, al locurilor unde evreii, nați în ghetou de fiara fascistă, erau tinați pieirii. El reprezintă de fapt, chintesență, acele uzine ale morții cu ne ce ne cutremură și azi: Birkenau, blinka, Bergen-Belsen, Mathausen, hau, care aveau o singură poartă — care a absorbit o treime din suflarea eiască.

Există supraviețuitori totuși. Există su- viețuitori care să depună mărturie, e trăiesc printre noi, pentru a ne face nu uităm, să menținem trează vigi- ța, să nu admitem repetarea unui nou ocid.

Din miile de pagini negre, din zecile de mii de mărturii, din documentele naziștilor chiar, descoperite la eliberarea lagărelor, aflăm cu oroare: la Auschwitz, acest complex industrial de exterminare, care a funcționat între 20 mai 1941 și 27 ianuarie 1945, durata medie de viață a celor deținuți era de 6 luni! În acest lagăr au fost deținuți 3 milioane și jumătate de oameni, dintre care peste 90% erau evrei. Lagărul de concentrare și de exterminare de la Auschwitz, dotat cu instalații speciale pentru exterminarea masivă a celor deținuți și arderea cadavrelor, a fost născut în furibunda concepție xenofobă a purității rasei ariene.

În mai puțin de 5 ani, aproximativ 4 milioane de suflete, bărbați, femei, copii, au fost martirizați. Pentru eliminarea fizică a „indezirabililor“ s-a folosit întreaga gamă de atrocități planificate cu o cruzime rece, cu un cinism nemaiîntîlnit: de la sadice experimente medicale biologice, la supunerea la munci dure a deținuților, de la despersonalizarea sistematică, la pedepsirea cu cruzime a oricărei încălcări a „ordinii“, de la teroarea marșurilor forțate care se soldau cu mulți morți, înghețați sau epuizați, pînă la înfometarea zilnică și abandonarea celor slabi și bolnavi.

Fumul crematoriilor se ridica deasupra Europei ca un cutremurător reproș, vaietul milioanelor de victime străpungea zi durile ca o imprecație, ca un strigăt la acțiune, dar nu le-a văzut și nu le-a auzit nimeni.

Printre dovezile zguduitoare ale sistematicei și perfect organizatei crime săvîrșite la Auschwitz se află chiar un raport al unui Oberscharführer, Reichenbach, găsit printre documentele descoperite la eliberarea lagărului, care dezvăluie că, doar timp de 46 de zile (de la 1 decembrie 1944 la 15 ianuarie 1945), 99 922 de costumașe de copii, 192 652 seturi de îmbrăcăminte de damă și 222269 seturi de îmbrăcăminte bărbătească ale victimelor pierite în camerele de gazare au fost trimise de la Auschwitz, în Germania.

Lagărul de la Auschwitz a fost abandonat la 18 ianuarie 1945, ziua evacuării a aproximativ 60 000 de deținuți, în stare să meargă, lăsînd pe loc 6—7 000 de alți deținuți bolnavi, incapabili să se deplaseze, abandonați fără ajutor, nouă interminabile zile înainte de sosirea primelor detașamente de avangardă ale Armatei Sovietice în înaintare. Ostașii sovietici, pătrunși în lagăr, cutremurați de oroarea ce li se înfățișa ochilor, au găsit cîteva mii de supraviețuitori, făpturi scheletice, care au îndurat chinurile iadului, netratați, nehrăniți, fără speranță, printre alte mii de cadavre, căci hitleriștii au continuat să ucidă chiar și atunci cînd tunurile se auzeau, cînd frontul se apropia de lagăr implacabil și rapid.

La 27 ianuarie 1945, lagărul de concentrare și de exterminare Auschwitz-Birkenau a fost, în sfîrșit, eliberat de soldații Armatei Sovietice, în drumul lor eroic spre Berlin.

*

De atunci, ianuarie ne amintește, ne tulbură și ne mobilizează. Nu uitați Auschwitz! Nu uitați martirii! Să nu se repete!

IOSEFINA SARA

ȘEDINȚA COMITETULUI DE CONDUCERE AL F.C.E.

În dimineața zilei de 22 ianuarie 1990 a avut loc ședința Comitetului de conducere al F.C.E., prezidată de Eminența Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen.

La primul punct de pe ordinea de zi, comitetul a ratificat, în unanimitate, adeziunea la Frontul de Salvare Națională, exprimată de Eminența Sa îndată după constituirea acestuia și publicarea proclamației sale, adeziune care a fost prezentată și la posturile noastre de radio și televiziune.

La punctul al II-lea de pe ordinea de zi, Eminența Sa a făcut o amplă expunere asupra situației comunităților noastre evreiești în anii dictaturii ceaușiste și asupra schimbărilor esențiale petrecute după Revoluția din decembrie 1989.

Pe marginea expunerii au luat cuvîntul următorii membri ai Comitetului de conducere: prof. dr. Marcel Saragea — directorul Căminului „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen“, av. Iosif Brill — Bacău, dr. Suhar Abramovici — Cîmpulung Mold., ing. Roth Tiberiu — Brașov, Ghidu Bruckmaier — deservent de cult din București, av. Zimmel Iancu — Craiova, prof. Haim Riemer — de la „Revista Cultului Mozaic“, ing Löwinger Ștefan — Arad, av. Emil Șechter — prim-consilier al Eminenței Sale, dr Charlie Crupariu — directorul Căminului „Martin Bălușă“, Elias Rohrlich — Dorohoi, ing. Osy Lazăr — București, Prim Rabin dr. Neumann Ernest — Timișoara, ing. Alfred Faust — Galați, av. Haim Grinberg — Fălticeni, dr. Fried Ernest — Oradea, Iosef Tirer — Botoșani, dr. Simion Caufman — Iași, ing. Th. Blumenfeld — secretar general al F.C.E.

Toți vorbitorii au apreciat, cu multă căldură și cu bogate argumente, activitatea neobosită a Eminenței Sale în apărarea intereselor populației evreiești din România, activitate prin care a luptat cu toată hotărîrea, înfruntînd în numeroase rînduri pe tiran, în apărarea instituțiilor evreiești, în lupta contra antisemitismului promovat de ceaușescu, contra dărîmării sinagogilor, în apărarea demnității obștii noastre etc., etc.

Vorbitorii i-au urat Eminenței Sale ani mulți cu rodnică activitate și în viitor și l-au rugat să continue, aici, sfînta misiune căreia i s-a dedicat și ale cărei roade sînt unanim apreciate atît în țară, cît și în străinătate, în cele mai diferite țări și în cele mai înalte organisme internaționale, atît evreiești, cît și altele, cel mai recent exemplu fiind chiar înalta apreciere de care s-a bucurat zilele trecute la Forumul internațional de la Moscova pentru Supraviețuirea Globului. Cinstirea excepțională ce i s-a adus cu această ocazie este, în același timp, o cinstire adusă țării al cărei fiu devotat este Eminența Sa, comunității pe care cu atîta strălucire o conduce. A fost exprimată aprecierea că dacă poporul evreu ar avea mulți asemenea conducători, aceasta s-ar resimți mult în bine în viața Israelului și a întregului nostru popor.

În încheierea ședinței, Eminența Sa a mulțumit pentru aprecieri, pentru încrederea arătată și a făgăduit să-și dăruiască și de acum înainte toate puterile în slujba comunităților noastre sfinte, a poporului evreu și a patriei noastre, România.

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

THE ANTI-SEMITIC TYRANT

(Saying is one thing and doing another)

There is an old Romanian saying: "A lot of brave people show up after the war". At present, the mass media in Romania are beset by certain persons who are pretending to beat their breasts and shouting out their "merits" in the struggle against Ceaușescu.

Such methods are repugnant to my conscience.

The truth, nothing but the truth is our aim and that is the spirit in which I bear witness before God and history:

1. In the course of the 24 years of his "reign", Ceaușescu received me, perhaps, 8 or 9 times. During the past three years, or even more, I repeatedly solicited an audience, but received no answer. His anger was due to the fact that I was once more confronting him in connection with the demolition of the Bucharest Great Synagogue.

Here are the facts. He was possessed by the insane idea of pulling down a large part of our capital city and the work reached the former Bucharest Jewish district, Văcărești-Dudești. Tens of our buildings were demolished one after the other: the synagogues in Vinători Street (Aizic Ilie), Emigratului Street, Antim Street, Moșilor Street, the Matzmiah Ieșua Synagogue, the Malbim Synagogue, the Old Age Home in Negru Vodă Street, etc. Every time, the Mayor of Bucharest promised: "This is the last demolition and the other synagogues and houses of worship will be left intact". And the promise proved to be a lie.

On seeing that the operations were coming close to the Sephardic Temple in Banu-Mărăcine Street, I wrote a statement of protest, pointing out that it was the only house of worship for our Sephardic believers, the other one having been burnt down by the fascists (the "Iron Guard") during the 1941 pogrom. As I received no answer and realized that any change concerning the construction plan was impossible, I approached the Ambassadors of the United States, Spain and Israel and, together, we established our tactics for saving at least the three remaining synagogues: the Great Synagogue, the Choral Temple and the Jewish Museum. The struggle was to be focussed on the Sephardic Temple, although it was too late, in order to save the three above-mentioned ones.

Therefore the three Governments sent notes of protest. The Jewish press throughout the world branded the demolitions. The American Senator Larry Preisler came to Bucharest, had a meeting with Ceaușescu, threatened him with reprisals (the most favoured nation status — MFN — was to be withdrawn in case the "leader" refused to comply) and exorted from him an official statement which was a formal pledge that "the Choral Temple, the Great Synagogue and the Jewish Museum would be left untouched".

My role in these measures, pressures and attacks against Ceaușescu was quite visible. A few months later, new pressure was exerted on me, by Olteanu, the mayor of Bucharest and a member of the Political Executive Committee of the Communist Party.

In the presence of eng. Th. Blumenfeld, president of the Bucharest Jewish Community, all sorts of threats were hurled at me. I answered by means of letters in which I stated that I would step down on the very day on which they would touch the synagogue.

The U.S.Ambassador, Roger Kirk, and the Israeli Ambassador, Yosef Govrin, were in permanent contact with me all along this struggle.

I must render here the last of the multiple scenes of moral torture I was being subjected to, which was witnessed by eng. Th Blumenfeld, president of the Bucharest Jewish Community.

It was on a Tuesday, three days before Ceaușescu's renunciation of the most favoured nation status. Nobody knew he had that in mind.

We were summoned by the mayor, Olteanu. The whole story began once more. On behalf of Ceaușescu, he asked me no longer to express any opposition, for the Great Synagogue had to be torn down without fail.

My answer was categorical: "I am struck with consternation on seeing that the clear and public promise made by this country's President to spare our last three great houses of worship is not being kept. The power is in your hands. As for me, I am going to resign and in no case give my consent".

Olteanu's reply: "Think it over for three or four days. Then you will give your consent". I retorted that such a thing would not happen. But the mayor insisted, repeating several times — with a significant smile — this sentence which sounded not like a request, but like a certainty. Every time he reiterated the sentence, I made one and the same retort.

When standing up in order to leave and once more hearing the words "Come back next Monday and then you will consent", I said:

"You are obliging me to tell you the origin of a prayer we say on the days of the Judaic New Year, Rosh Hashanah and Yom Kippur, 'Unetane-Tokef'".

It is the story of Rabbi Amnon of Mainz, whom the duke one day asked to forsake his religion and be baptized. Surprised by this request, Rabbi Amnon said he had to think it over for three days.

After that interval, he did not come back to give his answer. He was summoned, but refused to go. He was brought by force. "Why did you refuse to come by my order?" the tyrant asked him.

"Please", Rabbi Amnon answered, "cut off my tongue which asked for a three days' respite for my considering if I should forsake my people or not".

"No," the duke said, "not your tongue, but your legs, which refused to carry you when I summoned you. They shall be cut off".

With his body mutilated, Rabbi Amnon asked to be carried on a stretcher to the synagogue, on the day of the Jewish New Year. There, he composed the above-mentioned prayer and died while uttering its final words.

"Mr Mayor", I said, "I am not Rabbi Amnon. Don't give me a respite for thinking the matter over. I can already answer you. You will summon me in vain. I will not come. Do as you wish".

During that same week, on Friday, i.e. three days after this meeting, it was officially announced that Ceaușescu had renounced the most favoured nation status.

It was only then that I understood the meaning of the mayor's words. He was certain that, on finding myself deprived of any American "covering", on account of M.F.N. no longer existing, I would be afraid of reprisals and give in. Hence Olteanu's assurance.

But he was wrong.

Thus the Great Synagogue was saved. Ceaușescu the tyrant was forced, indeed, forced by me to keep his promise.

Whoever now comes to Bucharest and enteres the Văcărești district, finds an area of many square kilometres of demolished buildings. Only the three synagogues, the last redoubts of Bucharest Judaism, stand erect.

At the risk of my life (Ceaușescu had already gone mad and his reprisals were fierce), I defied him and saved the synagogues.

That is why, during the past three years, my requests for an audience were vain. Fury and threats were pursuing me.

2) Yes, indeed. I did defy Ceaușescu during five years of horrible anti-Semitic attacks unleashed by Vadim's gang, by the group of "journalists" and "writers" at Ceaușescu's "Court". Between 1980 (September 5) and 1985, it was clear that no one but Ceaușescu was behind that savage campaign of hatred, of progrom-incitement. Who would dare write in the journal of the Bucharest organization of the Communist Party, "Săptămîna", the article "Ideals", in which the "Court poet" Vadim used a language borrowed from Nazi literature, if he were not "covered" by Ceaușescu's "Securitate"?

I was the only man who had the courage to undertake a public action within and outside the country. I organized a protest meeting, with the participation of more than 1 000 persons.

Two days before the meeting, I was called by First Vice-Prime Minister Ion Dincă, who, in the presence of Petru Enache, Secretary of the Communist Party, and Ion Roșianu, President of the Department of Cults, asked me to cancel the meeting. This demand was being made on behalf of President Ceaușescu. I refused. In the course of two days I had to go and see Dincă four times and I was subjected to all sorts of pressures. The meeting took place and was followed two days later (April 1983) by the Assembly of all the communities in the country. A written protest was drawn up and signed by all the Community Presidents.

Its publication in our journal was prohibited. It was posted up in all the synagogues throughout the country.

I appealed to foreign countries and organizations. Greville Janner, a member of the House of Commons, handed in a note of protest to the Romanian Ambassador in London. The President of the World Jewish Congress, Edgar Bronfman, sent Ceaușescu a telegram of protest. The Great Rabbi of France, René Sirat, did the same. Rabbi Arthur Schneier of New York came to Bucharest and was received by Ceaușescu for discussing this problem.

The Security then published a booklet of insults directed at me personally. I was accused of being "the disciple of Maimonides, who asked the Jews to kill the Christians and become the masters of the world", of being the disciple of Crémieux, who demanded "the domination of the world by the Jews".

I was in Israel when the booklet was distributed in Bucharest. The then Minister for Foreign Affairs and present Prime Minister of Israel Yitzhak Shamir asked me to postpone my return home. It was clear that my life was in danger.

I did not follow his advice. I went home and wrote two letters of protest — one to the Minister for Internal Affairs and the other to the Minister for Security. I received no answer.

I convened a meeting attended by more than 70 prominent personalities of Jewish cultural and scientific life. I presented the booklet, branding its contents.

Then "Saturnalia", a volume of "poems" by Corneliu Vadim Tudor, appeared. In one of the poems, in 14 verses, I was being insulted 15 times, I and my entire people, in the dirtiest words possible.

I went to the General Prosecutor, Popovici, in order to start legal proceedings. He laughed in my face, telling me almost explicitly that he had received the "order" not to sue him.

Then there appeared (I am just picking out at random, a few of the vile attacks staged by Ceaușescu, through his men, against us), in the daily of the communist youth, "Scînteia Tineretului", a "poem" threatening us with "being hanged once more from hooks" (In 1941, during the fascist pogrom, Jews were hanged from the hooks in the Bucharest slaughter-house, with the words "kosher meat" inscribed on their bodies).

When Valter Roman, a great antifascist and a highly cultivated man, died, the following epigram signed "Sima" (the name of the head of the "Iron Guard" — the Nazi party of Romania; he was Vice Prime Minister and ordered the 1941 pogrom) was published by the same "communist" journal, "Săptămîna":

"Moses Shmil is dead
What a good idea he had!
Had his Rachel, too, kicked the bucket,
All our accounts would have been settled".

I sent the epigram and a letter of protest to Ceaușescu. No aswer.

Finally, a certain M. Pelin published an article in which, under the pretex of analysing the book "Kaput" Italian writer Malaparte, he p simply derided the 11 000 Jew tyrs killed in the Iași pogrom

In defiance of the author much to their surprise, I brou ther, in the Iași cemetery, o of the commemoration of the several thousand Jews coming Moldavia. The U.S. Ambassad Kirk, and the Israeli Ambassad Govrin, were present. I also authorities. In my speech, I attacked the communist journal the above-mentioned article red. I demanded that the G take steps against the paper an M. Pelin, the author of the a

The result: M. Pelin was a scholarship in Italy, where Iosif Constantin Drăgan, a anti-Semite and a friend of C to publish an ample literature with the poison of racial

His printing office in Lu the anti-Semitic pamphlets

I stop here. I should have entire volumes if I wanted to the savagely anti-Semitic action ted first and foremost against the only person who openly against this campaign; I was with the help of the American ment, therefore I was an "A spy"), but I hope to do so in det volume of documents which, w help, I am going to publish soon thing I have stated here will in these documents.

Do not my above assertions stating that "at the risk of defied Ceaușescu numberless

It was only after Mr Lawren burger, then and now Undersec State at the U.S. Department came to Bucharest and cate warned Stefan Andrei, the Mi Foreign Affairs, that "the most nation status would be withdra anti-Semitic campaign was not it was only then that I was sa death and that the savage attac me ceased.

3) The most favoured nation Beginning with 1975, I made ceaselessly strove to obtain this for Romania. It would prov country with many hundreds of of dollars yearly, on the one han on the other hand, it would f Aliya, i.e. the possibility for ev in Romania to leave for Israel wished to do so.

True, Aliya had existed also 1975. Hundreds of thousands had departed during the prec years, but with many tormenting culties.

Numerous persons who applied passport lost their jobs, but allowed to leave. Therefore taking risks when registering for ture: one might be dismiss children might be expelled from and, finally, one's demand might be rejected.

When MFN status was obtain our help, all these obstacles were ated and, since then, every Jew to leave has received a passport not lost his job up to the mo departing.

The whole activity for backing was carried out with the approval permanent contact with the Isra vernment and the great Jewish zations in the United States: th Jewish Congress, B'nai B'rith, Defamation League, the American Committee, etc.

At the same time, MFN facili great action undertaken by the A Joint Distribution Committee for ing the old, sick, needy Jews in R

Tens of thousands of terrib people who had come back from witz without any relatives, wrecks, as well as parents whose ren had gone to Israel leaving without any support, were save able to enjoy good food, clothes cines, money, a.s.o. and to life in dignity.

VIZITE DE PRIETENIE

Cu ocazia participării lor la ședința Forumului Mondial pentru Supraviețuirea Globului", de la Moscova, Șef Rabinul Marii Britanii, lordul Jakobovitz, al României, dr. Moses Rosen, al Moscovei, Adolf Maievici și Rabinul Arthur Schneier din New York au făcut vizite de prietenie atît președintelui Departamentului Cultelor, Cristor Radin, cît și Arhiepiscopului Bisericii Ortodoxe Ruse, Kiril.

A luat parte la aceste vizite dl. Albert Reichman, cunoscut financiar care depune o intensă activitate în favoarea evreilor sovietici.

ÎNTREVEDERE

Sîmbătă 27 ianuarie 1990, dl Lionel Stoleru, ministru secretar de stat la Președinția Consiliului de Miniștri al Franței, însoțit de Excelența Sa dl Jean-Marie de Breton, ambasadorul Franței la București, au vizitat pe Eminența Sa dl dr. Moses Rosen, Șef Rabinul Cultului Mozaic, președintele Federației Comunităților Evreiești din România.

A avut loc o convorbire cordială, în cursul căreia dl Șef Rabin a făcut o scurtă expunere asupra situației comunităților noastre evreiești.

A fost vizitat apoi Templul Coral.

Din cîntec s-a întrupat iudaismul

(Urmare din p. 1)

...ul că dacă acesta ar lipsi, n-am putea ...ne pătrundem sufletele de evlavie. „Cîntarea lui Moșe și a fiilor lui Israel" ...fost cea dintîi dintre cîntările noastre ...are au, toate, împlinirea versetului: „Puterea mea și cîntecul meu e Dumnezeu și ...l mi-a fost mîntuirea" (Exodus 15—2), ...stăvilit puhoiul apelor. S-au dat deoparte talazurile spre a face loc acestor ...ise sute de mii de cîntăreți care au ...iut să pășească înainte, tot înainte, spre ...rile viitorului. Nu numai regii Moavului și ai Canaanului, nu numai Farao și ...sa cavalerie, ci și forțele Naturii, toate au înclinat în fața acestui suprem înălțător miracol: oameni care înfruntau moartea pentru că, cu nici un preț, nu voiau să se mai întoarcă în robie.

De atunci, cîntecul ne-a însoțit mereu, ne-a picurat balsam pe răni, ne-a alinat dureri cumplite, nu ne-a îngăduit să devenim „realiști" și nici să ne pierdem idealurile.

„Cine studiază istoria evreilor și nu crede în minuni nu e realist", spunea marele ctitor al idealului iudaic, Ben Gurion. Aparentul paradox exprimă o unicitate de destin care a înfruntat legile biologice ale istoriei și a avut ca rezultat miracolul supraviețuirii noastre.

Din cîntec s-a întrupat acest miraculos destin. Aș dori prin această parafrază să încerc să sintetizez însemnătatea evenimentului ce-l prăznuim.

Shlomo Zalman Shragai la 90 de ani

Evreimea tradițională sărbătorește împlinirea a 90 de ani de viață a distinsului cărturar evreu, din Ierusalim, Shlomo Zalman Shragai.

Cu prilejul acestei aniversări, Eminența Sa domnul Șef Rabin dr. Moses Rosen a trimis sărbătoritului o felicitare cu următorul conținut:

„Stimate și scumpe prietene, permiteți-mi să vă transmit în numele meu și al soției mele felicitările și urările noastre izvorîte din adîncul inimii cu prilejul celei de-a 90-a aniversări a Domniei Voastre, urări de viață lungă și fericită cu sănătate și lumină spirituală.

Fie ca să continuați încă mulți ani să răspîndiți cultură din strălucirea Dumneavoastră, lumina Torei și a înțelepciunii, pentru ridicarea prestigiului poporului nostru și al Țării noastre Sfinte.

Cel ce vă iubește și vă prețuiește la înalta Dvs. valoare.

ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN"

Executiva Congresului Mondial Evreiesc omagiază pe Eminența Sa

La 18 ianuarie 1990 a avut loc la New York o ședință a Executivei Congresului Mondial Evreiesc, prezidată de dl Edgar Bronfman, președintele C.M.E.

A luat parte și dl Simha Dinitz, președintele Agenției Evreiești.

Președintele Bronfman a rostit un vibrant elogiu către cîrmaciul înțelept, de aproape 42 de ani, al iudaismului român, Șef Rabinul și Președintele Fede ației Comunităților Evreiești din România, dr. Moses Rosen.

Executiva, în unanimitate, a dat o înaltă apreciere activității dlui Șef Rabin, exprimîndu-i recunoștința pentru uriașa muncă ce a depus și depune în slujba comunității sale, a Patriei sale — România și a iudaismului mondial.

Executiva a adresat Eminenței Sale calde urări de viață îndelungată și de binecuvîntată păstorire pînă la 120 de ani.

TELEGRAME

Paris, 25 ianuarie 1990
În atenția dlui Șef Rabin Moses Rosen

DECLARAȚIA CONGRESULUI MONDIAL EVREIESC

În încheierea lucrărilor consacrate situației din Europa de est, președintele Congresului Mondial Evreiesc, domnul Edgar M. Bronfman și Executiva Congresului Mondial Evreiesc, reuniți la New York la 18 ianuarie 1990, au ținut să omagieze activitatea neobosită a Șefului Rabin Rosen, conducătorul spiritual al Comunității evreiești din România.

În toți acești ani și în împrejurări uneori dificile, Șef Rabinul Rosen a sprijinit Aliaua evreilor din România spre Israel, menținînd totodată activitatea instituțiilor comunitare din țara sa.

Cu cele mai bune urări
SERGE CWAJGENBAUM
secretar general al Congresului evreiesc european —
Secțiunea franceză a Congresului evreiesc european

ANTI-DEFAMATION LEAGUE OF BNEI BRITH

18 ianuarie 1990

Dragă Rabi Rosen,

În aceste timpuri de mari prefaceri în România, cu speranța că în țară se va instaura o democrație care să servească idealurile de libertate, vă încredințăm pe Dvs. și comunitatea evreiască de sprijinul nostru. Sînt vremuri de încercare, momente de incertitudine, dar, de asemenea, emoționante și pline de speranță în viitor, pentru poporul evreu. Vă dorim tot binele.

Cu sinceritate

Președinte
BURTON S. LEVINSON

Director
ABRAHAM N. FOXMAN

O hartă a țărilor române

În posesia Bibliotecii de Stat din Berlinul Occidental găsim o interesantă hartă care cuprinde o bună parte a Europei de nord și de răsărit, la o scară de 1 : 8,5 milioane. Desigur, pe noi ne interesează în primul rînd faptul că autorul, cartograful evreu Isac Abrahamsoon Massa, a cuprins în lucrare și Țara Românească, Moldova, Dobrogea, ca și o parte din Transilvania. Autorul a trăit la Amsterdam și a pus harta la dispoziția lui Henricus Hondius, care a imprimat-o cu cheltuiala renumitului editor cartograf Joannes Jansonius. Nu se știe precis anul publicării, dar din anumite date se poate deduce că a devenit cunoscută la mijlocul secolului al XVII-lea.

Importanța acestei hărți constă în faptul că ea a fost o piesă de largă circulație foarte utilă comercianților care țineau legături cu această parte a Europei, deci inclusiv cu țările române.

Exactitatea elementelor de pe hartă este la nivelul epocii.

Nu sînt indicați munții, ci doar apele curgătoare, destul de imprecis. Totuși, în Țara Românească se pot distinge clar Oltul, Jiul, Argeșul, Dîmbovița și Ialomița cu afluenții lor. Dunărea face la Galați o cotitură mare, iar autorul „cunoștea" în Deltă cinci brațe. Apar o serie de toponime, unele ușor identificabile ca Rîmnicul Vîlcea, Craiova etc.

Moldova este dominată de cursul Prutului, iar Siretul se varsă în Ialomița, ceea ce, desigur, este greșit. În Moldova distingem localitățile Iași, Suceava, Siret, Adjud etc. În Dobrogea autorul menționează Chilia și Sulina, aceasta din urmă cu numele de Preslonița. În Transilvania, la fel, distingem numai două localități: Brașovul și Tîrgu-Mureș. Și totuși, harta elaborată de Isac Abrahamsoon Massa a contribuit la cunoașterea țărilor române.

EUGEN GLÜCK

„Mass-media" evreiască la Congresul al treilea

Între 7 și 17 ianuarie 1990 s-au desfășurat la Ierusalim lucrările celui de-al III-lea Congres Internațional al Mijloacelor de Comunicație Evreiești (presă, radio și televiziune).

Organizat de Departamentul de Informații al Organizației Sioniste Mondiale, Agenția Evreiască, Ministerul de Externe al Statului Israel, Ministerul Turismului, Comitetul de Stat al Presei, Uniunea Mondială a Presei Evreiești, „Jerusalem Post", Fondul Național Evreiesc și Keren Hayesod, Congresul a avut ...temă principală „Israel și poporul evreu în fața unor noi situații".

Larga participare la lucrări (aproape 0 de delegați din numeroase țări: Anglia, S.U.A., Brazilia, Suedia, U.R.S.S., Polonia, România și multe altele), prezența lucrările Congresului a unor importante personalități ale vieții publice (Chaim Herzog, președintele Statului Israel, Itzhak Shamir, șeful guvernului israelian, Shimon Peres, viceprim-ministru, Moshe Arens, ministru de externe și Benjamin Netanyahu, ministru adjunct, Ideon Patt, ministrul turismului, Yitzhak Rabin, ministrul apărării, Simha Dinitz, președintele Organizației Sioniste Mondiale și al Agenției Evreiești, Uzi Narkis, președintele Departamentului Informației, Shlomo Hillel, președintele org. Keren Hayesod", Robert A. Cohn, președintele Uniunii Mondiale a Presei Evreiești), ca și omniprezența acestui energic ...atent organizator care este Asher Weill, toate au asigurat Congresului un ...dru adecvat de desfășurare și posibilități pentru reprezentanții presei de a ...resa întrebări unor personalități de ...altă competență și a primi răspunsuri ...e cele mai autorizate și actuale în pro...emele majore cu care este confruntat ...raelul și care interesează în cel mai înalt grad întregul popor evreu din Israel și din Diaspora.

Lucrările Congresului s-au desfășurat în ședințe plenare și pe secțiuni, cu teme variate, ca: „Presa evreiască într-o lume în schimbare", „Economia israeliană — prezent și perspective", „Principii de conduită etică în presa evreiască", „Interacțiune între radioul evreiesc și cel neevreiesc", „Televiziunea și conținutul programelor ei", „Presa studențească", „Israel și imaginea sa în televiziunea lumii", „Femeile în presa evreiască" etc.

Chiar în prima zi a ședințelor de lucru, la tema „Presa evreiască într-o lume în schimbare" a luat cuvîntul și prim-redactorul „Revistei Cultului Mozaic", prof. Haim Riemer, prezentînd o imagine a noilor condiții create comunității și revistei noastre în urma Revoluției din decembrie. Tematica acestei comunicări a prezentat un mare interes pentru participanți. Numeroase reviste în ebraică și engleză au prezentat pasaje din expunere.

■ **Medalie avînd o compoziție liberă de litere ebraice**

În general, participanții au apreciat ediția specială a revistei noastre (nr. 682), primul număr apărut fără cenzură și au manifestat o simpatie activă față de Revoluția din România. Ei au relevat contribuția esențială a Eminenței Sale domnului Șef Rabin dr. Moses Rosen la organizarea unei vieți demne în cei 41 de ani de cînd conduce această obște și chiar în condițiile teribilei dictaturi ceaușiste, precum și capacitatea organizatorică de care a dat dovadă și în zilele Revoluției, cînd a făcut tot posibilul ca populația evreiască să aibă asigurată existența.

Au fost apreciate calitatea revistei noastre în patru limbi, larga ei difuzare în lume, în Apus ca și în Răsărit și, mai ales, contribuția ei la menținerea moralului populației noastre evreiești, la întoarcerea la iudaism a celor ce se depărtaseră și la deșteptarea spiritului național în rîndurile tineretului și ale celor vîrstnici, de aici și din alte țări ale Diasporei. „Aceasta este într-adevăr o revistă care-și înțelege rostul", a fost una dintre aprecierile făcute, iar numeroși participanți au cerut să li se trimită și lor revista noastră.

În general, Congresul a fost deosebit de util, plin de învățăminte și a prilejuit nu numai un schimb larg de experiență, dar și strîngerea legăturilor cu confrații din medii și țări diferite.

TIRANUL ANTISEMIT
(Una în vorbă, alta în faptă)

(Urmare din p. 1)

Domnule primar — am spus — eu nu sînt Rabi Amnon. Mie să nu-mi dați răgaz de gîndire. Vă spun de pe acum: în zadar mă veți mai invita. Nu mai vin, iar dv. faceți ce voiți".

În aceeași săptămînă, vineri, adică la trei zile după această întrevedere, s-a comunicat oficial că ceaușescu a renunțat la „clauza națiunii celei mai favorizate".

Atunci abia am înțeles sensul vorbelor primarului. Era sigur că, văzîndu-mă fără vreo „acoperire" americană, clauza nemaiexistînd, am să mă tem de represalii și am să cedez. De aici certitudinea lui Olteanu.

S-a înșelat însă.

Sinagoga Mare a fost astfel salvată. Tiranul Ceaușescu a fost silit, da, silit de mine, să-și țină promisiunea.

Cine vine azi la București și intră în cartierul Văcărești găsește mii de imobile dărîmate, pe distanțe de mulți kilometri. Numai cele trei sinagogi, ultimele redute ale iudaismului bucureștean, stau neclintite.

Cu riscul vieții mele (ceaușescu înnebunise deja și represaliile sale erau fioroase), l-am înfruntat și am salvat sinagogile.

Iată pentru ce, de trei ani încoace, au fost zadarnice cererile mele de audiență. Furia și amenințarea sa mă urmăreau.

2) Da. L-am înfruntat pe ceaușescu, în urmă cu cinci ani, la oribilele atacuri antisemite dezlănțuite de banda lui Vadim, de grupul de „ziariști" și „scriitori" ai „curții lui ceaușescu". Din 1980 (5 septembrie) și pînă în 1985, era limpede că nimeni altul decît ceaușescu se află în spatele acestei sălbatice campanii de ură și atîtare la pogrom. Cine putea îndrăzni să scrie în revista partidului comunist din București, „Săptămîna", articolul „Idealuri", în care s-a folosit de către „poetul curții", Vadim, un limbaj scos din literatura hitleristă, fără să aibă acoperirea securității lui ceaușescu?

Am fost singurul om care a îndrăznit să pornească o acțiune publică în interiorul și în afara țării. Am organizat o întrunire publică de protest, cu participarea a peste 1 000 de oameni.

Cu două zile înainte de [illegible] ving been hunted [illegible] de întrunire, am fost chemat de Ion Dincă — prim-vice-prim-ministru, care mi-a cerut, în prezența lui Petru Enache, secretarul partidului comunist și a lui Ion Roșianu, președintele Departamentului Cultelor, să revoc întrunirea. Cererea a fost făcută în numele președintelui ceaușescu. Am refuzat. Am fost tras de patru ori în două zile la Dincă, supus la tot felul de presiuni. Întrunirea a avut loc. Adunarea tuturor comunităților din țară a urmat după alte două zile (aprilie 1983). Un protest scris a fost întocmit și semnat de toți președinții de comunități.

Publicarea sa în „Revista" noastră a fost interzisă. L-am afișat în toate sinagogile din țară.

Am apelat la străinătate. Deputatul Greville Janner, din Camera Comunelor, a adresat un protest ambasadorului României la Londra. Președintele Congresului Mondial Evreiesc, Edgar Bronfman, a adresat o telegramă de protest lui ceaușescu. Marele Rabin al Franței, René Sirat, a făcut același lucru. Rabinul Arthur Schneier, din New York, a venit la București și a fost primit de ceaușescu în această problemă.

Securitatea a publicat atunci o broșură plină cu insulte la adresa mea personală. Eram acuzat că sînt „elevul lui Maimonide, care a cerut evreilor să omoare creștinii și să devină stăpînii lumii", că sînt discipolul lui Crémieux care voia „dominația lumii de către evrei".

Eram în Israel cînd broșura a început să fie difuzată la București. Ministrul de externe de atunci al Israelului, actualul prim-ministru Yitzhak Shamir, m-a rugat să-mi amîn întoarcerea în țară. Era clar că eram în pericol de a fi suprimat.

Nu l-am ascultat. M-am întors, am scris două scrisori de protest, una ministrului de interne, cealaltă celui al securității. N-am primit nici un răspuns.

Am convocat atunci o consfătuire, la care au luat parte peste 70 de fruntași ai vieții culturale și științifice evreiești. Am făcut o expunere în care am demascat broșura.

A apărut apoi un volum de „poezii" al lui Corneliu Vadim Tudor, cu titlul „Saturnalii". Într-una din poezii, în 14 versuri, am fost insultat de 15 ori, eu și întregul meu neam, cu cele mai murdare cuvinte de ocară.

Am făcut acțiune în justiție la procurorul general Popovici. Acesta mi-a rîs în față, spunîndu-mi aproape clar că are „ordin" să nu-l dea în judecată pe Vadim.

A apărut apoi (spicuiesc numai unele din mîrșavele atacuri, regizate de ceaușescu, prin oamenii săi, împotriva noastră) în ziarul tineretului comunist „Scînteia tineretului", o „poezie" prin care eram amenințați că vom fi din nou „spînzurați în cîrlige". În 1941, în pogromul legionar, evrei au fost spînzurați de cîrligele abatorului, și li s-a pus inscripția „carne cașer" — „carne rituală".

A apărut, la moartea luptătorului antifascist și omului de mare cultură Valter Roman, următoarea epigramă semnată „SIMA" (e numele șefului Gărzii de Fier, care era partidul hitlerist al României; a fost viceprim-ministru și a comandat pogromul din 1941), în aceeași revistă „comunistă" „Săptămîna":

„Moisă Șmilă a murit
Tare bine s-a gîndit
De murea și Ruhla lui
Nu mai eram dator nimănui".

Am trimis epigrama și o scrisoare de protest lui ceaușescu. Nici un răspuns.

În fine, s-a publicat un articol semnat de un oarecare M. Pelin, în care acesta, sub pretextul analizei cărții „Kaput", de scriitorul italian Malaparte, și-a bătut joc, pur și simplu, de cei 11.000 de martiri evrei omoriți în pogromul de la Iași (iulie 1941).

În pofida autorităților și spre surprinderea lor, am adus, în ziua comemorării pogromului, în cimitirul din Iași, cîteva mii de evrei din toată Moldova. Ambasadorul S.U.A., Roger Kirk și cel al Israelului, Yosef Govrin, au fost prezenți. Am invitat și autoritățile.

În discursul meu, am îndreptat un violent atac împotriva ziarului comunist în care apăruse articolul mai sus pomenit.

Am cerut guvernului să ia măsuri împotriva ziarului, a autorului articolului, M. Pelin.

Rezultatul: M. Pelin a fost trimis cu o bursă în Italia, unde îl ajută [illegible] pe Iosef Constantin Drăgan, bogătașul antisemit, prietenul [illegible] lui ceaușescu, să tipărească o întreagă literatură plină de veninul urii de rasă.

În tipografia acestuia din Lugoj, s-au tipărit, de altfel, pamflete antisemite împotriva mea.

Mă opresc aici. Ar trebui să scriu volume întregi spre a înșira acțiunile de sălbatic antisemitism, dirijate în primul rînd împotriva persoanei mele (eram singurul om care lupta, pe față, contra acestei acțiuni; o făceam cu ajutorul guvernului american și eram astfel „spion american"), însă o voi arăta mai pe larg în volumul de documente pe care, cu ajutorul lui Dumnezeu, îl voi publica în curînd. Toate cele afirmate se vor afla în acel volum, încorporate în documente.

Cele înșirate mai sus nu mă îndrituiesc oare să repet declarația că „l-am înfruntat pe ceaușescu, cu riscul vieții mele, în nenumărate rînduri"?

Numai în urma vizitei la București a dlui Lawrence Eagleburger, subsecretarul Departamentului de Stat atunci și azi, numai în urma categoricului avertisment dat de d-sa ministrului de externe Ștefan Andrei că „Se va retrage clauza dacă nu se pune capăt acțiunii antisemite", numai astfel am scăpat cu viață și atacurile sălbatice împotriva mea au încetat.

3. „Clauza națiunii celei mai favorizate". Începînd din 1975, am depus eforturi, am dus o acțiune susținută în Statele Unite spre a obține această clauză pentru România. Ea aducea țării multe sute de milioane de dolari pe an, pe de o parte, și pe de altă parte, ALIA — adică posibilitatea pentru fiecare evreu din România să plece în Israel dacă dorea, a fost acordată de ceaușescu.

Este adevărat. A fost Alia și înainte de 1975. Au plecat, în cei 30 de ani, înainte de 1975, sute de mii de evrei, dar cu multe și chinuitoare greutăți.

Numeroși solicitanți de pașapoarte erau eliminați din serviciile lor și nici nu li se aproba plecarea. Era deci un risc să te înregistrezi pentru plecare. Puteai rămîne muritor de foame, copiii să fie eliminați din universități și, pînă la urmă, nici să nu poți pleca.

Acordarea clauzei cu sprijinul nostru a dus la înlăturarea acestor piedici și, de atunci încoace, fiecare evreu care vrea, nu are nici o piedică la obținerea pașaportului și nici nu pierde serviciul pînă la plecarea din țară.

Întreaga acțiune de sprijin pentru clauză a fost dusă cu acordul și în permanentă legătură cu Guvernul Israelului și cu marile organizații evreiești din Statele Unite: Congresul Mondial Evreiesc, B'nai B'rith, Anti-Defamation League, American Jewish Committee, etc.

Acordarea clauzei ne-a ușurat, în același timp, marea acțiune de ajutorare pentru evreii săraci, bătrîni, bolnavi din România, acțiunea lui „American Joint Distribution Committee".

Zeci de mii de vieți ale unor oameni în cumplită mizerie, întorși de la Auschwitz fără familie, epave umane, ca și ale părinților ai căror copii au plecat în Israel, iar ei au rămas în România singuri, fără nici un sprijin, au fost salvate, căci s-au bucurat de hrană, medicamente, haine, bani, etc. și și-au putut termina viața în demnitate.

Talmud Tora, educația tineretului nostru în spirit religios și național, de atitea ori reprimată și amenințată, a putut continua datorită faptului că am devenit un factor de care trebuia să se țină seama, în legătură cu clauza.

Pentru poporul român, ținut în foamete, frig, întuneric și cumplită mizerie, sutele de milioane de dolari care intrau în țară ușurau totuși situația. Ce se întîmpla, oare, dacă ele nu intrau în țară?

Am considerat — și mențin această părere — că acțiunea mea pentru obținerea clauzei a fost una patriotică și că de a mea datorie era să o fac, atît pentru frații mei evrei, cît și pentru poporul român.

4. Spre clarificare deplină, voi cita aici o întrebare pe care mi-a pus-o în aceste zile, care au urmat marii revoluții, un ziarist „binevoitor", și anume:

„Cum se explică faptul că în România evreii s-au bucurat de un regim incomparabil mai bun decît în celelalte țări comuniste? Nu este aceasta, din cauza bunelor relații pe care le-ați avut cu ceaușescu?"

Nu pot rezista în această dramatică situație simțului meu de umor, care mă stăpînește întotdeauna.

Povestește marele umorist evreu Șalom Alehem că o femeie a cerut vecinei sale să-i înapoieze oala ce i-o împrumutase.

Vecina a dat trei răspunsuri:

a) Ți-am dat-o înapoi

b) Era stricată

c) N-am împrumutat nici o oală de la d-ta.

Să-mi fie îngăduit să răspund și eu:

a) Nu-i adevărat că ceaușescu ne a acordat toate „favorurile" de care ne bucurăm.

Toate, dar absolut toate au fost cucerite prin lupte, cu primejdii, în timpul lui Stalin și în perioada următoare.

ALIA — 100.000 de evrei au făcut ALIA între 1948 și 1952. După 1958 pînă în anul 1965, anul venirii la putere a lui ceaușescu, alte cîteva zeci de mii de evrei au plecat în Israel. Ceaușescu n-a făcut decît să mențină această ALIA.

Educația — zeci de mii de copii au fost, în decursul anilor 1948—1965, încadrați în educația evreiască. Ceaușescu a încercat în repetate rînduri s-o împiedice. Clauza ne-a ajutat să nu-l lăsăm să închidă Talmud Tora.

Revista a apărut încă din 1956.

Legăturile cu Congresul Mondial Evreiesc au început în 1948.

„Joint"-ul, adică ajutorarea săracilor.

Aprobarea s-a dat după 10 ani de luptă dusă de mine, în 1964. Au urmat trei ani de pertractări și acțiunea a început în 1967.

Ceaușescu era deja la putere, însă nu era încă tiranul absolut. Primul ministru I. Gh. Maurer a fost acela care a dat aprobarea.

b) În 1965, cînd ceaușescu a preluat puterea, eu eram deja șef rabin de 17 ani (1948 a fost anul alegerii mele).

c) Prin antisemitismul dezlănțuit, prin dărîmarea de sinagogi, prin numeroase atitudini dușmănoase, el a încercat să ne lipsească de drepturile noastre. Clauza și lupta mea necontenită i-au stat în cale.

Spre deosebire însă de povestea cu oala, eu mai am un al patrulea răspuns:

Dacă era vorba de Hitler, care Rabin, care evreu, care om cu suflet n-ar fi fost fericit dacă avea posibilitatea să ajungă la dînsul și să obțină sute de mii de vieți evreiești salvate, zeci de mii de copii evrei redați neamului nostru?

Un al cincilea răspuns:

Ceaușescu, cel din primul an, cel care a fost singurul din întreg blocul comunist care a refuzat, în 1967, să rupă relațiile diplomatice cu Israelul, cel care a refuzat să voteze la O.N.U. identificarea sionismului cu rasismul, cel care s-a opus ocupării Cehoslovaciei în 1968, ceaușescu cel de atunci avea forma [illegible] înfățișare decît cel din ultimul de[illegible]

Sînt Rabin, dar nu sînt profet [illegible] puteam, și nimeni n-a putut să p[illegible] cum va „evolua" el.

Un al șaselea răspuns dat a[illegible] „binevoitor" ziarist, care a strecu[illegible] relatarea sa „amănuntul" că a[illegible] deputat în parlament.

În România a fost, încă din p[illegible] dintre cele două războaie mondi[illegible] staurată prezența în senat a sefi[illegible] culte. Începînd din 1957, aceasta [illegible] cut și în Marea Adunare Națională [illegible]

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Ro[illegible] Episcopul catolic, cel protestant m[illegible] cel protestant german și șef rabin [illegible] făcut parte din parlament, în ca[illegible] lor de reprezentanți ai cultelor [illegible] tive. Ceaușescu a găsit această [illegible] și a menținut-o. Spre deosebire [illegible] triarh și de alți șefi de culte, eu [illegible] rostit, în cei 32 de ani cît am [illegible] M.A.N., nici un discurs vreodată.

Raporturile mele cu ceaușescu? [illegible] pot sintetiza în următoarele [illegible] asupra celor petrecute în anul [illegible] Ierusalim și la București, cu prile[illegible] plinirii a 40 de ani de cînd am fo[illegible] ca Șef Rabin și 50 de ani de cî[illegible] devenit Rabin.

La Ierusalim, Congresul Mondial [illegible] iesc, Organizația „Joint" și Casa [illegible] sporei au organizat, la Hotel Pl[illegible] Sheraton, o masă festivă în cinstea [illegible] Vorbitorii au fost primul mi[illegible] Y. Shamir, viceprim-ministrul s[illegible] nistru de externe Shimon Peres [illegible] Rabinul Shlomo Goren și academi[illegible] prof. dr. N. Cajal.

Cu cîteva săptămîni înainte de 1[illegible] 1988, data acestei festivități, a fo[illegible] tat ambasadorul României în [illegible] I. Bituleanu, care a acceptat cu p[illegible] invitația. La cererea d-sale, a m[illegible] invitat și președintele Departame[illegible] Cultelor, I. Cumpănașu. În ultimu[illegible] ment, ceaușescu a interzis amîn[illegible] participarea și nici nu le-a dat vi[illegible] trimită vreun cuvînt de felicitare.

Edgar Bronfman, președintele Co[illegible] sului Mondial Evreiesc, a venit s[illegible] cu avionul său personal, ca să m[illegible] cite la București.

La București, Federația Comuni[illegible] B[illegible] organizat de [illegible] festivă și un serviciu divin fes[illegible] Templu. Pînă în ultima clipă, pre[illegible] tele Departamentului Cultelor, I. Cu[illegible] nașu, n-a putut confirma partic[illegible] Cînd a venit, a rostit o cuvînt[illegible] care, fără a pomeni vreuna din re[illegible] rile mele, a spus doar cîteva c[illegible] formale.

Președintele Statelor Unite, [illegible] Reagan, a trimis o caldă telegram[illegible] salut, în care mi-a mulțumit pentru [illegible] tribuția ce am adus-o la ameliora[illegible] porturilor româno-americane".

Președintele Israelului, Chaim He[illegible] a telegrafiat și dînsul o felicitare [illegible] gială pentru „mission impossible" p[illegible] am realizat-o.

Numai președintele țării în care [illegible] șef de cult de 40 de ani, în care [illegible] fost deputat în Marea Adunare [illegible] nală, numai ceaușescu n-a trimis [illegible] cuvînt.

Mă opresc aici. Actele de dus[illegible] personală ale lui ceaușescu față de [illegible] nu se limitează numai la cele e[illegible] rate.

Desigur că, spre a putea feri co[illegible] tățile noastre de distrugere, nu se [illegible] decît să aplicăm vechea zicală evre[illegible] „să-l pui pe hoț ca paznic".

Știam prea bine toate uneltirile [illegible] ceaușescu, dar tot la dînsul eram [illegible] voiți să „apelăm" să ne facă dre[illegible] Protestul nostru putea doar astfe[illegible] pătrundă în lume.

Cînd i-am smuls (în iunie 1980) [illegible] cuvînt de „combatere" a antisemit[illegible] lui, acesta nu l-a spus decît form[illegible] tot formal, l-a repetat apoi, dar, în [illegible] a continuat să încurajeze pe propo[illegible] torii urii de rasă.

Drepturile și libertățile pe care [illegible] aveam el a încercat, de multe ori, [illegible] retragă. Datorită clauzei n-a putu[illegible] facă. În fond el era și antisemit.

Nebunia lui a atins proporții neron[illegible]

Îl blestemă un întreg popor, a[illegible] căruia a adus nenorocire și dezastru [illegible]

Sîntem alături de poporul romî[illegible] eforturile pentru refacerea țării, pe[illegible] consolidarea libertății cucerite prin [illegible] și mii de jertfe, pentru ca niciodată [illegible] cismul să nu mai poată să ridice cap[illegible] această țară, pentru democrație rea[illegible] care toți cetățenii, fără deosebire de [illegible] ligie sau naționalitate, să se bucu[illegible] progresul și înflorirea patriei.

„...fenomenul ceaușist nu are o singură rădăcină: comunismul, ci cel puțin încă una la fel de vinjoasă în nocivitatea ei. Mă surprinde faptul că aproape nimeni nu pare să o observe. Această a doua rădăcină este naționalismul, mai exact spus ultranaționalismul, șovinismul, xenofobia, antisemitismul".

(Din art. „Rădăcinile răului" de Valeriu Cristea, „România literară" nr. 4/25 ianuarie 1990)

Talmud Torah, the education of our outh in a religious and national spirit, hich had been so often repressed and reatened, could continue owing to the ict that we had become a factor which ad to be taken into account in con-ection with the clause.

For the Romanian people, having to ear hunger, cold, darkness and terrible overty, the hundreds of millions of dol-rs entering the country alleviated the tuation to a certain extent. What would ive happened if they had not entered e country?

I have considered — and am still olding this opinion — that my efforts r obtaining the MFN status, were pa-iotic and that it was my duty to make em, both for my Jewish brothers and r the Romanian people.

4) To clear things up completely, I ant to quote a question which a "well-eaning" journalist asked me during the ys that followed our great revolution, amely:

"How do you account for the fact at, in Romania, the Jews have been eated far better than in the other com-unist countries? Isn't this due to the ood relations you had with Ceaușescu?" Even in such a dramatic situation, I nnot resist my sense of humour, which ver leaves me.

The great Jewish humorist Shalom leichem tells us that a woman asked r neighbour to return the pot she had orrowed from her.

She received three answers:

a) I have given it back to you.

b) It was broken.

c) I have borrowed no pot from you.

Let me now answer the journalist's uestion:

a) It is not true that Ceaușescu be-owed upon us all the "favours" we e enjoying.

All of them, without any exception, ere obtained by struggling, despitte all angers, **in Stalin's time** and during the ollowing period — long before Ceau-escu's time.

Aliya — 100,000 Jews made Aliya be-ween 1948 and 1952. After 1958, down 1965, the year when Ceaușescu assum-office, several more tens of thousands Jews left for Israel. Ceaușescu did othing but maintain that Aliya.

Education — During the period 1948—65, tens of thousands of children re-ceived a Jewish education. Ceaușescu peatedly tried to prevent that. The FN status enabled us not to let him ose down our Talmud Torah classes.

Our journal appeared as early as 1956.

Our relations with the World Jewish ongress — They began in 1948.

Our work with the "Joint", for assist-g the poor. After a ten years' struggle, obtained the approval in 1964. Three ars of negotiations followed and the tion started in 1967.

Ceaușescu was already in power, but was not yet an absolute tyrant. It as Prime Minister I. G. Maurer who ve the approval.

b) In 1965, when Ceaușescu assumed fice, I had already been Chief Rabbi r 17 years (I had been elected in 1948).

c) By unleashing anti-Semitism, by molishing synagogues, by numerous stile attitudes, he attempted to de-ive us of our rights. The clause and y relentless struggle hindered him from hieving this aim.

In contrast with the story of the pot, have also a fourth answer:

In Hitler's case, which Rabbi, which w, which great-hearted mad would not ve been happy to be able to reach m and save hundreds of thousands of wish lives and give back to our people ns of thousands of Jewish children?

A fifth answer:

The Ceaușescu of those first years, who as the only one in the communist ock to refuse, in 1967, to break off plomatic relations with Israel, who fused, at the United Nations, to vote favour of the resolution identifying onism with racism, who opposed the vasion of Czechoslovakia in 1968, that eaușescu was completely different from e one of the past decade.

I am a Rabbi and not a prophet and could not — and nobody could foresee s "evolution".

A sixth answer given to the same ell-meaning" journalist, who mention-d in his story the "detail" that I had een a Member of Parliament:

In Romania, already during the pe-od between the two World Wars, the eads of the various denominations were esent in the Senate. This situation was introduced in the Grand National As-mbly in 1957, before Ceaușescu's time. The Patriarch of the Romanian Ortho-ox Church, the Catholic Bishop, the ngarian Protestant Bishop, the German otestant Bishop, the Chief Rabbi were l Members of Parliament in their ca-city of representatives of the respective liefs. Ceaușescu found this situation ready established and maintained it. alike the Patriarch and other heads of cult, I have never made a speech in the 32 years during which I was a member of the Grand National Assembly.

My relations with Ceaușescu? They can be summed up in the following account of what happened in Jerusalem and in Bucharest, on the occasion of the celebration of 40 years since I had been elected Chief Rabbi and 50 years since I had become a Rabbi.

In Jerusalem, the World Jewish Congress, the Joint, and the Diaspora House organized, at the Plaza-Sheraton Hotel, a festive dinner in my honour. The speakers were Prime Minister Y. Shamir, Vice Prime Minister and Foreign Affairs Minister Shimon Peres, Chief Rabbi Shlomo Goren, and Acad. Prof. Dr. N. Cajal.

Several weeks before June 19, 1988, when this festivity took place, Romania's Ambassador to Israel, Mr Bituleanu, was invited to participate in it and he gladly accepted. At his request, an invitation was also sent to the President of the Department of Cults, I. Cumpănașu. At the last moment, Ceaușescu forbade both of them to take part and he did not even allow them to send me congratulations.

Edgar Bronfman, the President of the World Jewish Congress took his personal plane to come to Bucharest in order to congratulate me.

In Bucharest, the Federation of Jewish Communities, likewise organized a festive dinner and a festive divine service at the Choral Temple. Up to the very last moment, the President of the Department of Cults, I. Cumpănașu, was unable to confirm his participation. When he came, he made just a brief formal speech without mentioning any of my achievements.

Ronald Reagan, the President of the United States, sent me a warm telegram, congratulating me and thanking me for my "contribution to the good Romanian-American relationship".

The President of Israel, Chaim Herzog, sent me a telegram paying homage to the "mission impossible" which I had fulfilled.

Only the President of this country in which I have been the head of a cult for 40 years, in which I was a member of the Grand National Assembly, only Ceaușescu did not send a single word.

I stop here. Ceaușescu's actions of personal enmity towards me are not limited to those I have enumerated here.

Naturally, in order to save our communities from destruction, we could not but put into practice the old Jewish saying about "appointing a thief to be a watchman".

We were perfectly aware of all Ceaușescu's machinations; however, it was to him we had to "appeal" to do justice. Only thus could our protest reach the world.

When I managed (in June 1981) to obtain from Ceaușescu a few words against anti-Semitism, they were only formal and so they were when he repeated them later, but in fact he continued to encourage the propagators of racial hatred.

He often tried to annul the rights and liberties he had granted us, but was unable to do so owing to the most favoured nation status. In fact, he was an anti-Semite.

His madness had reached proportions reminding us of Nero's. He was being constantly cursed by an entire nation, upon which he had bestowed only grief and misfortune.

Alongside the Romanian people, we are doing our utmost for the country's reconstruction, for strengthening the freedom acquired by thousands and thousands of sacrifices, for preventing fascism from ever reappearing here, for establishing a real democracy, in which all citizens, irrespective of religion or nationality, should enjoy the homeland's progress and prosperity.

MEETING OF THE LEADING COMMITTEE OF THE F.J.C.

On January 22, 1990, in the morning, there took place the meeting of the Leading Committee of the F.J.C., chaired by His Eminence Chief Rabbi Dr Moses Rosen.

Dealing with the first point on the agenda, the committee unanimously ratified the adhesion to the National Salvation Front expressed by His Eminence as soon as it was set up and issued its proclamation, adhesion which was also presented at our radio and TV stations.

Passing to the second point on the agenda, His Eminence made an ample exposé of the situation of our Jewish communities during the Ceaușescu dictatorship and of the main changes having taken place after the December 1989 Revolution.

Numerous members of the Leading Committee spoke in connection with the exposé. They all warmly appreciated and backed, by means of rich arguments, His Eminence's tireless activity for defending the interests of the Jewish population in Romania, an activity which was, in fact, a determined struggle in spite of all possible risks, steadily animated by a lofty belief: the belief in the justice of the cause he was defending, the belief in his sacred mission — that of ensuring a dignified life for his community. And he fulfilled it brilliantly, defying the tyrants up to the highest level.

The speakers wished His Eminence many more years of fruitful activity and asked him to continue here the sacred mission to which he had dedicated himself and whose results are unanimously appreciated both in this country and abroad, in the most varied countries and by the most important international organizations — Jewish and non-Jewish, the most recent example being, a few days ago, in Moscow, the World Forum for Global Survival. It was also said that, if our people had many such leaders, that would greatly improve the life of our whole people.

His Eminence concluded the meeting by thanking for the appreciation, the trust and the warm words of encouragement, which a leader truly needs during such moments, and promised to continue to devote all his strength to our sacred communities and to the Jewish people.

VISIT

On Saturday, January 27, Mr Lionel Stoleru, Minister Secretary of State at the Presidency of the Council of Ministers of France, accompanied by His Excellency Mr Jean Marie Le Breton, the Ambassador of France to Bucharest, called on His Eminence Dr Moses Rosen, Chief Rabbi of the Mosaic Cult in Romania.

A cordial conversation took place, in the course of which Chief Rabbi Dr Moses Rosen made a brief presentation of the situation of the Jewish communities in Romania.

The Choral Temple was visited afterwards.

World Jewish Congress Executive Renders Homage to His Eminence

On January 18, 1990, there took place in New York a meeting of the World Jewish Congress Executive, chaired by Mr Edgar Bronfman, the president of the W.J.C.

It was also attended by Mr Simha Dinitz, the president of the Jewish Agency.

President Bronfman warmly eulogized the wise leader of Romanian Judaism for almost 42 years, Chief Rabbi and President of the Federation of Jewish Communities in Romania, Dr Moses Rosen.

The Executive unanimously voiced a high appreciation of our Chief Rabbi's activity, expressing their gratitude for the immense work he has been and still is carrying out for his community, his homeland — Romania, and world Judaism.

They wished His Eminence a long life of blessed shepherding up to the age of 120 years.

COMMEMORATION

On Monday January 22, 1990, at the Choral Temple in Bucharest, there took place the commemoration of 49 years since the January 1941 fascist pogrom, when 120 Jews in the capital were the victims of the fascists' ferocious crimes.

His Eminence Chief Rabbi Dr Moses Rosen evoked, in a moving sermon, the days of terror lived by the Jewish population when the fascist gangs devastated and set on fire synagogues and Jewish dwellings, forced Jews out of synagogues and houses, tortured them and dragged them into forests, where they shot them, or into slaughter-houses, where they butchered them like cattle and hanged them, with the inscription "kosher meat" placed on their bodies.

"The fascists' savagery," His Eminence said, "was the result of a long-lasting education in the spirit of intolerance and hatred, despite the honest work of the Jews who had been living here for centuries and were continuing to make an ample contribution to the economic, scientific and cultural flourishing of this country, to the prestige of Romania throughout the world."

After the sermon, His Eminence officiated the divine service, assisted by cantors Aizic Jukovski and Willi Harnik and accompanied by the Choral Temple choir, conducted by Isac Ledeanu. In the framework of the religious service, His Eminence evoked the names of all the pogrom martyrs and prayed for the rest of their souls in Gan Eden.

The "Shira Vezimra" choir, conducted by Izu Gott, presented a programme of adequate songs and the actors Sedy Glück and Ioan Henter recited poetry and prose by I. L. Peretz and Lev Tolstoi.

The commemoration was attended by relatives of the martyrs and many other persons.

* * *

On Tuesday January 25, a pilgrimage took place at the martyrs' graves, in the Soseaua Giurgiului cemetry, where are also buried the sacred Torah scrolls desecrated by the fascist hordes during the pogrom.

After the divine service officiated by His Eminence assisted by the Choral Temple cantors, there followed a procession to the kedoshims' graves. A large number of community members participated.

My God bless forever the memory of our beloved and unforgotten martyrs, who died Al Kidush Hashem!

TELEGRAM

ANTI-DEFAMATION LEAGUE OF B'NAI B'RITH

January 18, 1990

Dr. MOSES ROSEN
Chief Rabbi of Romania
Str. Sf. Vineri 9—11, Sector 4
Bucharest, Romania

Dear Rabbi Rosen:

At this time of great change in Romania, with the hope that the country will become a democracy committed to democratic ideals, we offer you and the Jewish community our full support. These are trying times, moments of uncertainty, but these are also exciting times for the Jewish hope for the future. We wish you well.

BURTON S. LEVINSON
National chairman

ABRAHAM H. FOXMAN
National Director

דער טיראַן,

(איינס אין וואָרט אַן אַנדערס אין טאַט)

(פאָרזעצונג פון זייט 11)

...ן וועלכע האָבן געפאָרעדט פאַשא-...מען אַרויסשטעלן פון זייערע אַרבעטס-...ס פלעג זיי נישט געבן די ערלויב-...ן, אַלזאָ געווען געפערלעך זיך ...ן אַזוי פאַרן. מע האָט געקאָנט בלייבן ...ן קינד אַן פרנסה, די קינדער זאָלן ...ן, ווען די אויגווערס'טעטן און ...אַלסטן אַפילו נישט קאָנען אַוועק. דאָס ...ן דער קלאַוזע מיט אונזער היקף האָט ...ס באַזייטיקן די שטרויבלונג און פון דע-...ערער זיך און וויל פאַרן שלאָנט זיך ...ן מיין שוס שטורובלונג צו באַאמטען ...ן און פאַרלירט נישט זיין פאַסטן ...ן פאַרלאָזן דאָס לאַנד.

...ן מעטיקיט צו שטיצן דאָס באַאמטען ...ן אין געמאַכט געוואָרן אין אין שטימי-...ן דער רעגירונג פון ישראל און דער ...ן אַרגאַניזאַציעס פון אַמעריקע: דער ...ן אַמעריקאַנער, כני ברית אַנטי-דע-...ן אַמעריקאַן דשואיש קאָמיטי א.א.וו. ...ן דער קלאַוזע אַז דער אונז אויך ...ן דער זעלבער צייט די נרויסע ...ן די אַרעמע אַלטע, קראַנקע יידן ...ן מעטיקייט פון „אַמעריקאַן דזשאַ-...ן קאָמיטי".

...ן מוזיגער מענטשן, וואָס האָבן גע-...ן טרעפלעכער גוט האָבן געקאָנט גע-...ן דער, מענטשן וואָס זענען צעריקגע-...ן אַיזשוויץ, עלנדע, ווי אויך אַזעלכע ...ן מלנדער זענען אַוועק קיין ישראל און ...ן אַ אַן שטעלע האָבן באַ-...ן, לוידזינג, מעדיקאַמענטן, נעלער א.א.וו. ...ן געקאָנט עגזיסטירן זייער לעבן אין מענטש-...ן מדרש תלמוד-תורה.

...ן דער יונגע אין אַ רעלי-...ן נאַציאָנאַלן נייסט וועלכע זענען ...ן אונטערדיקט געוואָרן און באַדראָט ...ן געקאָנט פאַרגעזעצט ווערן, דערפאַר ...ן זענען געוואָרן אַ חשובער פאַקטאָר אין ...ן מיט דער קלאַוזע.

...ן מענטשן פאָלק, וואָס ס'זענען געהאַלטן גע-...ן, אין קעלט, פינסטערניש און ...ן, האָבן דאָך פאַרלייכטערט די סי-...ן הונדערטער מיליאָנען דאָלאַר, וואָס ...ן געקומען אין לאַנד. וואָס וואָלט געווען ...ן זיי וואָלטן נישט געווען אַריינגעקומען.

...ן געהאַלטן — און איך בין נאָך איצט ...ן אַ מיינונג אַז מיין טעטיקייט צו באַקומען ...ן אין געווען אַ פאַטריאָטישע טאַט און ...ן געווען מיין פליכט איך זאָל דאָס ...ן מיינע יידישע ברידער און פאַרן רומע-...ן.

...ן אַ נאָענער ערקלערונג, וועל איך צי-...ן אַ פראַגע וואָס סע האָט געשטעלט אַן ...ן דער גרויסער רעוואָלוציע אַ „פריי-...ן ...ן דשוראַליסט, אַזוי ווי סע פאָלגט: ...ן אין אַ פאַרשטייען דעם פאַקט וואָס אין ...ן, האָבן זיי דאָך געגאַנען פון אסך א בעסערן ...ן ווי אין די אַנדערע קאָמוניסטישע לענ-...ן דאָס נישט דערפאַר וואָס איר האָט ...ן באַציאונגען מיט טשאַושעסקין? איך ...ן אַפאַהלטן אַפילו אין דער דאָזיקער ...ן סיטואַציע מיין הומאָר געפיל, וועל-...ן פאַרשטיט מיך תמיד.

...ן גרויסער הומאָריסט, שלום עליכם, דער-...ן אַז וועגן אַ יידענע האָט צעריק געגעבן פון ...ן אַ טאַפּ, וואָס זי האָט איר געליגן, האָט ...ן געגעבן דריי ענפערס:

...ן דיר דעם טאַפּ אָפּגעגעבן;

...ן אין ווענטס אין ער געווען צעבראָכן אַזוי ...ן האָט איך בײַ דיר קיינמאָל קיין טאַפּ ...ן מוחל איך זאָל אויך ענפערן:

...ן נישט אמת אַז טשאַושעסקו האָט אונז ...ן „טובות" פון וועלכע מיר גענייסן. אַלע ...ן גענומען מיט קעמפע, מיט סכנות, ...ן איינגעזעצט אין דערנאָך.

...ן 100.000 יידן האָבן געמאַכט עליה צווישן ...ן 1952. פון 1958 ביז 1965, דאָס יאָר ווען ...ן געקומען צו דער מאַכט, זענען ...ן אַנדערלייקער טויזנטער יידן געפאָרן ...ן טשאַושעסקו האָט נאָר פאַרגעזעצט ...ן — אַנדערלייקער טויזנטער קינדער ...ן פון די יאָרן 1948—1965 געווען ...ן סיסטעמען פון יידישער עדוקאַ-...ן טשאַושעסקו האָט אַסך מאָל געוואָלט דאָס ...ן לאַזן דאָס אונז געהאַלפן מיר ...ן נישט לאַזן אַנדערלייך די תלמוד-תורה. ...ן האָט אָנגעהויבן דערשיינען נאָך ...ן אין 1948.

דער דזשאָינט ד.ה. די הילף פאַר די אַרעמע לייט

ערשט נאָך 10 יאָר פון קאַמף וואָס איך האָב געפירט, דאָס הייסט אין יאָר 1964, האָט מען גע-נעבן דאָס אַרלויבניש. מען האָט נאָך געגעבערט דריי יאָר, און אין יאָר 1967 האָט זיך אָנגע-הויבן די דזשוינט אַקציע. טשאַושעסקו איז שוין געווען בײַ דער מאַכט, אָבער ער איז נאָך נישט געווען דער גרויזאַמער טיראַן. דאָס אַרלויבניש וועגן דער דזשאָינט אַקציע האָט געגעבן דער פרע-מיער מיניסטער יאָן גיאָרגע מאַוראַר.

ב) אין יאָר 1965, ווען טשאַושעסקו איז געקו-מען צו דער מאַכט, בין איך שוין זייט 17 יאָר געווען הויפּט רב (איך בין אויסגעוויילט געוואָרן אין 1948).

ג) דורך זיין אַנטיסעמיטיזם מיט דעם וואָס ער האָט געשטערט אַזוי־יל בתי־מדרשים, מיט זיי-נע אַנטיסעמיטישע אַקציעס האָט ער געפרופט אונז צו שעדיגן. נאָר די קלאַוזע און מיין אונער-מידלעכער קאַמף האָבן אים נישט דערלויבט ער זאָל נאָך מער שלעכטס טוען.

צום אונטערשיד אָבער צו דער מעשה מיטן טאַפּ האָב איך נאָך אַ פערטן ענפער:

אויב סע וואָלט די רעדע געווען פון היטלער, וועל-כער רב, וועלכער ייד, וועלכער מענש מיט האַרץ וואָלט נישט געווען גליקליך ווען ער וואָלט געקאָנט האָבן די מעגליכקייט צוצוקומען צו אַלע בכדי צו פולן ראַטעווען הונדערטער טויזנטער יידישע נשמות, צענדליקער טויזנטער יידישע קינדער צוריק־צונעבן דעם יידישן פאָלק?

אַן אַ פיסקן ענפער:

טשאַושעסקו, דער פונעם ערשטן יאָר, דער וואָס איז געווען דער איינציגער פונם קאָמוניסטישן בלאָק וואָס האָט נישט מסכים געווען, אין 1967, אָפּרייסן די דיפּלאָמאַטישע באַציאונגען מיט מדינת ישראל, און האָט נישט געגעבן אַ שטימען אין אונאָ פאַר דער שענדליכער רעזאָלוציע לויט וועלכער ציוניזם איז גלייך צו ראַסיזם, דער וועלכער האָט זיך אָקעגנגעשטעלט, אין יאָר 1968, דער באַ-שעג איינמען דרענאָך האָבן זיי זיי געפירט אין דער אַנדערער שעג איינמען דרענאָך האָבן זיי זיי געפירט אין דער פּאָלן ראַטעווען הונדערטער טויזנטער יידישע נשמות, צענדליקער טויזנטער יידישע קינדער צוריק־צונעבן דעם יידישן פאָלק?

אַן אַ פיסקן ענפער:

טשאַושעסקו, דער פונעם ערשטן יאָר, דער וואָס איז געווען דער איינציגער פונם קאָמוניסטישן בלאָק וואָס האָט נישט מסכים געווען, אין 1967, אָפּרייסן די דיפּלאָמאַטישע באַציאונגען מיט מדינת ישראל, און האָט נישט געגעבן אַ שטימען אין אונאָ פאַר דער שענדליכער רעזאָלוציע לויט וועלכער ציוניזם איז גלייך צו ראַסיזם, דער וועלכער האָט זיך אָקעגנגעשטעלט, אין יאָר 1968, דער באַ-שעג איינמען פון טשעכאָסלאָוואַקיע, דער טשאַושעסקו פון דעמאָלט האָט געהאַט אַ גאָר אַנדערן אויסזען ווי אין די לעצטע צען יאָר.

איך בין אַ רב, אָבער נישט קיין נביא און כ'אָב נישט געקאָנט פאָרזען, און קיינער האָט נישט גע-קאָנט פאָרזען וואָס פאַר אַ מין טיראַן ער וועט ווערן.

אַ זעקסטן ענפער וואָס איך האָב דעמזעלבן זשורנאַליסט געגעבן ווען ער האָט זיך אָפּגעשטעלט אויף דעם וואָס איך בין געווען דעפּוטירטער אין פאַרלאַמענט:

אין רומעניע זענען געווען מיטגלידער אין פאַר-לאַמענט, נאָך פאַרן צווייטן וועלטקריג, די פאַרש-טייער פון די קולטן. פון יאָר 1957 ווייטער זענען זיי געווען אויך אין מאָדערנעם רומעניש פאַרלאַ-מענט. טשאַושעסקו האָט געפונען די סיטואַציע און האָט זי נישט געענדערט. אָבער צום אונטער-שיד פונעם פאַטריאַרך און אַנדערע פאַרשטייער פון קולטן, האָב איך אין די אַלע 32 יאָר וואָס איך בין געווען מיטגלידער אין דעם פאַרלאַמענט נישט אַפילו אַן מאָל אויסגעטרעטן מיט אַ רעדע.

מיינע באַציאונגען צו טשאַושעסקו? מע קען זיי סינטעטיזירן אין דעם וואָס ס'איז פאַרגעקומען אין 1988 אין ירושלים אין אין בוקאַרעשט, מיט דער געלעגענהייט פון דעם פייערן מיינע 50 יאָר אַלס רב און 40 אַלס הויפּט רב.

אין ירושלים האָבן דער ייִדישער וועלט קאָנ-גרעס, דער „דזשאָינט", און בית התפוצות אַרגאַ-ניזירט אין האָטעל פּלאַצאַ שעראַטאָן אַ פעסט דו-נער לכבוד מיר. ס'האָבן גענומען דאָס וואָרט דער פרעמיער־מיניסטער יצחק שמיר, דער וויצע־פרעמיער און אויסערן מיניסטער, שמעון פרס, דער רב הראשי שלמה גורן און דער אַזאַרעמיע־מיטגליד דר' נ. קאַז'אַל. מיט אַ פאַר וואָכן פאַר דעם 19־טן יוני 1988, דער דאַטום פונעם פייערלעכקייט האָט מען איינגעלאַדן דעם רומעניש אַמבאַסאַדאָר אין ישראל, ד. ביטולאַעאַנו, וועלכער האָט פריינדליך אָנגענומען די אַנלאַדונג און נאָך געבעטן מע זאָל אויך דעם פּרעזידענט פונעם קולטוס־דעפּאַרטאַ-מענט איינלאַדן. אין לעצטן מאָמענט, אָבער, האָט טשאַושעסקו נישט ערלויבט די ביידע צו קומען און אויך נישט אַפילו אַ גראַטולירונגסוואָרט צו שיקן.

ענדער בראַנפמאַן, דער פּרעזידענט פונעם יידישן וועלט קאָנגרעס איז ספּעציעל געקומען מיט זיין איינענעם פלוגצייג בכדי מיך אין בוקאַרעשט צו באַגרוסן.

די פעדעראַציע פון די יידישע קהילות אין רו-מעניע האָט אָרגאַניזירט אַ פעסט־טיש און אַ ספּעציעלע פעסט אין באַראַל־טעמפּל. בין אין דעם לעצטן מאָמענט האָט דער פּרעזידענט פונעם קולטוס דעפּאַרטאַמענט נישט געקאָנט זאָגן אונדז ער קומט אָדער נישט, און ווען אַן אַר שוין זאָ געקומען דער אַר אַ גאָר פאַרמאַלן ספּיטש געהאַלטן און וועלכן ער האָט נישט אַפילו אַ וואָרט געזאָגט איבער וואָס איך האָב אויפגעטאָן.

דער פּרעזידענט פון די ס.ש.א., ראָנאַלד רייגאַן, האָט געשיקט אַ וואָרעמע באַגריסונגס־טעלעגראַם אין וועלכן ער האָט מיר געדאַנקט פאַר מיין „ביישטייער" צו דער פאַרבעסערונג פון די באַציאונגען צווישן רומעניע און אַמעריקע.

דער פּרעזידענט פון מדינת ישראל, חיים הערצאָג, האָט אויך געשיקט אַ גראַטולירונגס־טעלעגראַם אין וועלכן ער האָט גערעדט איבער דער כמעט אונמעגלעכער מיסיע וואָס איך האָב דאָך אויסגעפירט.

נאָר דער פּרעזידענט פונעם לאַנד אין וועלכן איך בין הויפּט רב זיין 40 יאָר, און אין וועלכן איך בין געווען דעפּוטירטער אין דער גרויסער נאַציאָנאַל פאַרזאַמלונג, נאָר טשאַושעסקו האָט אפילו איין וואָרט נישט געשיקט.

איך שטעל זיך דאָ אָפּ. די פּרעזענטלעכע שנאה אַקציעס פון טשאַושעסקו קענען מיר זענען פיל מערערע

זיכער, בכדי צו פאַרמיידן די פאַרניכטונג פון אונזערע קהילות איז נישט געווען קיין אַנדערע מענליכקייט ווי „צו שווייגן דעם גנב אַלס אַ שומר". ווי מע זאָגט געוועגטלעך.

איך האָב געוווּסט טשאַושעסקוס שנאה אַקציעס, נאָר ס'איז נישט געווען קיין בריה. אַלץ צו אַים האָט מען נעמען אָנקומען ער זאָל אונז „גערעכ-טיקייט" מאַכן. נאָר אַזוי האָט געאָגט אונדזער פּראָטעסט אַריינדרייגען אין דער וועלט.

ווען איך האָב אים אַרויסגעריסן אַ וואָרט "קעגן אַיטסעמיטיזם", אין יוני 1981) האָט ער דאָס פאָרמעל אַרויסגעזאָגט און אַלץ פאָרמעל אַיבער-געחתמט. ער האָט ווייטער געשטיצט די אַנטיסע-מיטן.

די רעכטע און „פרייהייט" וואָס ער האָט אונז געגעבן האָט ער נישט אַין מאָל געפּרופט צוריקציען. אַ דאַנק דער קלאַוזע האָט ער דאָס נישט געקאָנט טון. אין אמתן איז ער געווען אַן אַנטיסעמיט.

זיין שנעון האָט ביז צום סוף גענומען נעראַנישע פּראָפּאָרציעס. עס שעלט אים דאָס גאַנצע פאָלק, ווייל ער האָט אויף אים געבראַכט נאָר אומגליק און חורבן.

מיר שטיצן דאָס רומענישע פאָלק אין זיין קאַמף וועגן וודערואוסבוי פונעם לאַנד, וועגן פאַרפעס-טיגן זיין פרייהייט וואָס ער האָט מיט אַזויפיל קרבנות געוווּנען, בכדי דאָס פאַשיזם זאָל מער קיינמאָל נישט קענען אויפהייבן דעם קאָפּ אין דעם לאַנד, און פאַר אַ רעאַלער דעמאָקראַציע אין וועלכער דאָס גאַנצע פאָלק, אַלע בירגער, אָן אַ שום חילוק פון גלויבן אָדער נאַציאָנאַליטעט זאָל קענען לעבן פרייען מיטן פּראָגרעס און אויפבלי-פונעם פאָטערלאַנד.

אַזכרה

מאָנטיק דעם 22־סטן יאַנואַר 1990, איז פאַר-געקומען אין דער קראַלאַער שיל פון בוקאַרעשט, די אַזכרה פון 49 יאָר פונעם לעגיאָנערישן פאָ-נראַם פון יאַנואַר 1941, ביי וועלכן סע זענען דער-מאָרדעט געוואָרן 120 יידן פון בוקאַרעשט.

כבוד הרב הראשי דר. דוד משה ראָזען שליט"א, האָט דערמאָנט אין אַ עמאָציאָנירנדיקע דרשה די גרייעלכע טעג אין וועלכע די יידן האָבן געלעבט דעמאָלט, ווען די לעגיאָנערישע באַנדעס האָבן געשעטערט און פאַרברענט שילן און יידישע דירות, זיי האָבן זיי געפייניקט אין די לעגיאָנערי-שע היימען דערנאָך האָבן זיי זיי געפירט אין וואַלד און האָבן זיי געשאָסן צי אין שלאַכטהייזער וואו זיי האָבן זיי געשאָסן און אויפגעהאָנגען אויף די האָקנס און האָבן אויף זיי געשריבן „כשר פלייש"

„די ווילדקייט פון די לעגיאָנערן, האָט געוויזן כבוד הרב הראשי, אין נעווען דער רעזולטאַט פון לאַנג יעריקער נישט־טאָלעראַנטער דערציונג און דערציאונג צו ראַסנהאַס, כאָטש די יידן האָבן דאָ ערלעך געאַרבעט הונדערטער יאָרן און האָבן פאַרגעזעצט צו בריינגען זייער בייטראָג צום אויפ-בלי פונעם לאַנד פון ווירטשאַפטלעכן, וויסנשאַ-פטלעכן און קולטורעלן שטאַנדפּונקט, אַ זאַך וואָס האָט נאָר געהויבן דעם פּרעסטיזש פונעם לאַנד אין דער וועלט".

נאָך דער דרשה איז פאָרגעקומען די תפילה, אָפּגערעכט פון רב הראשי סע האָבן געדאַוונט פאַרן עמוד די חזנים אין איין ז'וקאָבסקי און ווילי האַר-ניק אין דער באַגלייטונג פונעם כאָר פון דער קאַ-נראַם אין וועלכן ער האָט מיר געדאַנקט פאַר מיין „ביישטייער" צו דער פאַרבעסערונג פון די באַציאָ-ונגען צווישן רומעניע און אַמעריקע.

דער פּרעזידענט פון מדינת ישראל, חיים הער-צאָג, האָט אויך געשיקט אַ גראַטולירונגס־טעלע-גראַם אין וועלכן ער האָט גערעדט איבער דער כמעט אונמעגלעכער מיסיע וואָס איך האָב דאָך אויסגעפירט.

נאָר דער פּרעזידענט פונעם לאַנד אין וועלכן איך בין הויפּט רב זיין 40 יאָר, און אין וועלכן איך בין געווען דעפּוטירטער אין דער גרויסער נאַציאָנאַל פאַרזאַמלונג, נאָר טשאַושעסקו האָט אפילו איין וואָרט נישט געשיקט.

איך שטעל זיך דאָ אָפּ. די פּרעזענטלעכע שנאה אַקציעס פון טשאַושעסקו קענען מיר זענען פיל מערערע

זיכער, בכדי צו פאַרמיידן די פאַרניכטונג פון אונזערע קהילות איז נישט געווען קיין אַנדערע מענליכקייט ווי „צו שווייגן דעם גנב אַלס אַ שומר". ווי מע זאָגט געוועגטלעך.

איך האָב געוווּסט טשאַושעסקוס שנאה אַקציעס, נאָר ס'איז נישט געווען קיין בריה. אַלץ צו אַים האָט מען נעמען אָנקומען ער זאָל אונז „גערעכ-טיקייט" מאַכן. נאָר אַזוי האָט געאָגט אונדזער פּראָטעסט אַריינדרייגען אין דער וועלט.

אַ פריינדלעכער באַזוך

מיט דער געלעגענהייט פון זייער באַטייליקונג אין דער זיצונג פון דעם „פאָרום פאַר דער איבערלע-בונג פונעם ערדקייגלעך" אין מאָסקווע האָבן דער רב ראשי פון גרייס־בריטאַניע לאָרד עמנואַל יאַ-קאָבאָוויץ שליט"א, פון רומעניע דר דוד משה ראָזען שליט"א, פון מאָסקווע אַדאָלף שאַוויטש שליט"א, רב אַרטור שנייער שליט"א פון ניו־יאָרק געמאַכט אַ פריינדלעכן באַזוך ביים פאָר-זיצער פון קולטוס־מיניסטעריאַלן קריסטער ראַ-דין און אויך ביי דעם אַרכיעפּיסקאָפּ פון דער אָר-טאָדאָקסישער קירכע קירילן.

אין וויזיט האָט זיך באַטייליקט אויך דער אַל-בערט רייכמאַן, אַ באַוואוסטער פינאַנץ־מאַן וואָס האָט אַ סאַך געטאָן לטובת די סאָוויעטישע יידן.

די זיצונג פון אָפּיציעלע פון דער פעדעראַציע פון יידישע קהילות פון רומעניע

דעם 22־סטן יאַנואַר 1990 איז פאָרגעקומען די זיצונג פון אָנפירער קאָמיטעט פון דער פעדעראַציע פון די יידישע קהילות פון רומעניע, אונטערן פּרעזידיאום פון מרן הרב הראשי דר. דוד משה ראָזען שליט"א.

ביים ערשטן פונקט פון טאָג־אָרדענונג האָט דער קאָמיטעט איינשטימיג ראַטיפיצירט, דאָס צושטייען פונעם פראָגנט פאַר נאַציאָנאַלער רעטונג, וואָס איז אויסגעדריקט געוואָרן דורך מרן הרב הראשי תיכף נאָכדעם וואָס ער האָט זיך צענויפ-געשטעלט און האָט פאַרעפנטלעכט זיין אויפרוף פון צושטימען איז פאַרגעשטעלט געוואָרן אויך ביי אונזערע דאַרפיאָ און טעלעוויזיע פאָסטנס.

ביי דער צווייטער פונקט פון דער טאָג־אָרדענונג, האָט כבוד הרב הראשי געגעבן אַ דורכבליק איבער דעם מצב פון אונזערע יידישע קהילות אין די יאָרן פון דער טשאַושעסקיסטישער דיקטאַטור און איבער די הויפּט ענדערונגען וואָס זענען פאָרגע-קומען נאָך דער רעוואָלוציע פון דעצעמבער 1989.

אויפן ראַנד פון דעם דורכבליק האָבן זיך באַ-טייליקט אָנפירער פון דער פעדעראַציע פון די יידישע קהילות, פון דער הויפּט קהילה פון בוקאַרעשט און פון די קהילות פון לאַנד.

אַלע רעדנער האָבן אָפּגעשאַצט מיט פיל וואַ-רעמקייט און אַרגומענטן, די אונערמידלעכע טע-טיקייט פון מרן הרב הראשי לטובת די אינטערעסן פון זיין קהילה, פון די אינטערעסן פון דער יידישער באַפעלקערונג פון רומעניע.

די רעדנער האָבן געוויזנטשן דעם רב ראשי אַ פּרוטבאַרע טעטיקייט אויך אין דער צוקונפט און האָבן אים געבעטן אַר זאָל ווייטער פירן אָט אַ דאָ די הייליקע שליחות וועלכער ער האָט גע-ווידמעט זיין לעבן, וואָס זייערע רעזולטאַטן זענען איינשטימיק הויך אָפּגעשאַצט געוואָרן סיי אין לאַנד און סיי אין אויסלאַנד און אין די העכסטע אינטערנאַציאָנאַלע אָרגאַנען, סיי אין די יידישע סיי אין די נישייידישע, דער לעצטער בין איצט ביישפּיל איז די הויכע אָפּשאַצונג פון דעם וועלט פאָרום פון מאַסקווע וועגן אָנערבייטן פון וועל-טקיילעך. מע האָט אויך אויסגעדרוקט די מיינונג אַז ווען אונזער פאָלק געהאַט אַסך אַזעלכע פירער וואָלט זיך דאָס געפילט אין לעבן פון ישראל און פון נאַנצן יידישן פאָלק.

ביים שלוס פון דער זיצונג האָט מרן הרב הראשי געדאַנקט פאַר די אָפּשאַצונגען פאַר דעם צוטרוי אין אים, אין פאַר די וואָרעטן אַרגומענטן, וואָס יעדער פירער דאַרף האָבן אין אַזעלכע צייטן און האָט צוגעזאָגט אַז ער וועט זיך פון איצט אָן אויך מוסר נפש זיין און וועט ווידמען אַלע זיינע כוחות אין דינסט פון אונזערע הייליקע קהילות פון יידישן פאָלק.

דער אַרויסגעבער: אַלבערט אַדלער
אַדרעס: 1 Rue Ste Marie, Paris 11e
אַדמינאַסטראַטאָר: אַלבערט אַדלער
אַדרעס: 1 Rue Ste Marie, Paris 11e
דרוקן: Imprimerie Nouvelle, 10 Rue Pierre Levée, Paris 11e

צייטשריפט

פונעם רומעניש רעליגיעזן יידנטו

דערשיינט צוויי מאָל אין חודש ● 1.2.1990 ● בוקארעש

הרב הראשי ד"ר דוד משה ראָזען

דער אנטיסעמיטישער טיראן

איינס אין וואָרט – אן אנדערס אין טאט

ס'איז פאראן א רומעניש שפריכווארט „נאָך דער מלחמה באוויין זיך א סך גיבורים", איצט ווערן אָנגעפאלן די פארשידענע מאס-מעדיא פון רומעניען פון איינעקע מענטשן וואָס לויבן זיך מיט זייערע „פארדינסטן" אין באקעמפן טשאו-שעסקו.

מיין געוויסן שטויסט אָפּ אזעלכע מעטאָדעס. נאָר דעם אמת אין נישט מער ווי דעם ריינעם אמת און אין דעם נייסט וויל איך עדות זאָגן דאָ פאר דם רבונו של עולם און פאר דער היסטאָריע:

במשך פון די 24 יאָר פון זיין „הערשאפט האָט מיך טשאושעסקו אויפגעגעמען נישט מער ווי אין 8 צי 9 מאָל. אין די לעצטע 3 יאָר אויב נישט מער האָב איך אים אויפגעפאָדערט ער זאָל מיך אויפנעמען און כ'אָב נישט באקומען קיין שום ענטפער.

ער איז געווען בייז, וואָס כ'אָב זיך אים נאָכאמאל קענונגעשטעלט אין דער פראגע פון מחריב זיין די גרויסע שיל פון בוקארעשט.

אָט זענען די פאקטן: אזוי ווי סע האָט אים אָנגעבאפט דער שגעון צו צעשטערן א גרויסן טייל פון בוקארעשט, איז ער אָנגעקומען מיט די אר-בעטן צום געוועזענעם יידישן קווארטל, וועקע-רעשט-דורעשט. איינע נאָך דער אנדערער האָט ער חרוב געמאכט צענדליקער געביידעס: די שילן פון דער גאס וועגעטאָר (אייזיק אילע) פון דער גאס עמינראטולוי פון אנטים, פון מאָשילאָר, „מצמיח ישועה", „מלבים", דעם מושב זקנים פון נעגרו וואדא א.א.וו. אלע מאָל פלעג דער בירגערמייסטער פון בוקארעשט צוזאָגן אז „דאָס איז דאָס לעצטע מאָל" און אלע אנעדערע שילן וועלן איבערבלייבן.

ווען כ'אָב געזען אז דו ארבעטן דערנענטערן זיך צו דעם ספרדישן טעמפּל פון באנוצ מערעט-שינע האָב איך געשריבן א פּראָטעסט בריף, ווייז-זנדיק אז דער אנדערער איז פארברענט געווארן דורך די לעגיאָנארן אינעם פּאָגראָם פון 1941. אזוי ווי איך האָב נישט באקומען קיין ענטער און זענענדיק אז ס'איז נישטאָ קיין מעגלעכקייט צו פארענדערן דעם בוי-פלאן האָב איך מיך גע-ווענדט צו די אמבאסאדארן פון די פ.ש.א. פון שפאניע און פון ישראל און עצומען מיט זיי האָבן מיר אָנגענעמען א טאקטיק אויף מציל צו זיין די לעצטע 3 שילן: די גרויסע שיל, די קאָראלע שיל, און דעם מוזיי. מיר האָבן געדארפט קעמפן ארום דער ספרדישער שיל כאָטש ס'איז שוין געווען צו שפּעט, כדי מציל צו זיין די אויבן דערמאנטע.

ס'זענען געמאכט געווארן די פּראָטעסטן פון די דריי רעגירונגען.

די ייִדישע פּרעסע פון דער גאנצער וועלט האָט פארארטיילט די צעשטערונגען.

דער אמעריקאנער סאנאטאָר לאָרי פּרייזלער איז געקומען קיין בוקארעשט ער האָט זיך באגעגנט מיט טשאושעסקו און האָט אים באדראָט מיט מאָכמעטן. די קלאָגען פון דער פאוואָרי-זירטער נאציע האָט געוואָלט אנולירט ווערן אין פאל דער „פירער" וואָלט נישט אָנגענעמען און האָט פון אים ארויסבאקומען א צוזאָג אז די קאָ-ראָלע שיל, גרויסע שיל און דער מוזיי, וועלן בלייבן אויפן אָרט.

מיין ראָלע איז געווען קלאָר אין דער זאָך פון די פּרעסירונגען און אטאקע קענען טשאושעסקו.

עטלעכע חדשים דערנאָך זענען אָנגעקומען פּרעסירונגען קענען מיר, פונעם בירגערמייסטער פון בוקארעשט, אָלטיאנו וועלכער איז אויך געווען מיטגליד פון פּאָליטישן ביורא פון צענטראל קאָ-מיטעט פון דער קאָמוניסטישער פּארטיי.

אין אָנווזנהייט פון אינדרזיט. טיאָדאָר בלומענ-פעלד, ראש הקהל פון בוקארעשט האָט מען מיך באדראָט אין כלערליי אופנים, כ'אָב געגענטערט מיט בריוו אין וועלכע כ'אָב געשריבן אז איך וועל נייען אין העמיסיע אויב מע וועט נאָר אָנרירן די שיל.

דער פ.ש.א. אמבאסאדאָר ראָזשער קירק און יוסף גוברין פון ישראל זענען די גאנצע צייט געווען אין פארבינדונג מיט מיר, צום אנטוויקלען דעם קאמף.

איך מוז דאָ איבערגעבן די לעצטע סצענע פון מאָראלער פּייניקונג אויף וועלכער איך בין אויס-געשטעלט געווארן, אין דער אנווזנהייט פון ראש הקהל טיאָדאָר בלומענפעלד.

ס'איז געשען אין א דינסטיק, 3 טעג פארן אָפּקונדן די קלאָזעט דורך טשאושעסקו. קיינער האָט נישט געוווסט אז ער גרייט זיך דאָס צו טאָן.

מע האָט מיך איינגעלאדן צום בירגערמייסטער אָלטיאנו. ס'האָט זיך אָנגעהויבן די אלטע מעשה. אין טשאושעסקוס נאָמען, האָט ער פון מיר גע-פאָדערט איך זאָל מיך נישט קענגעשטעלן. די גרו-יסע שיל מוז צעשטערט ווערן.

מיין ענפער איז געווען א קאטעגאָרישער: איך בין עמפּערט וואָס מע האלט נישט א בפירושן און עפנטלעכן צוזאָג פונעם פּרעזידענט פון דער רעפּובליק צו שוינען די לעצטע גרויסע בתי תפילה וואָס מיר האָבן נאָך. דער כוח איז אין אייערע הענד, אין דאָזיקן לאנד. וואָס איך וועל טאָן וועט זיין איך זאָל דעמיסיאָנירן, נאָר איך וועל בשום אופן נישט געבן מיין הסכמה".

אלטיאנוס ענפער איז געווען: „טראכט נאָך גוט 3–4 טעג. דערנאָך וועט איר געבן אייער הסכמה". כ'האָב געגענפערט אז דאָס „לא היה ולא היה". דער בירגער מייסטער האָט אָבער אינסיס-טירט מיט אן אלצווייסדזיקן שמייכל, אין דאָס האָט שוין נישט אויסגעוויזן אלס א ביטע נאָר ווי א זיכערע זאָך. וויפל מאָל ער האָט איבערגעחא-זרט זיין זאָץ האָט ער באקומען דעם זעלבן ענפער.

אויפשטייענדיק אוועק צו גייען און הערנדיק נאָכאמאָל זיינע ווערטער: „קומט נאָכאמאָל מאָר-טיק און דעמאָלט וועט איר מסכים זיין", האָב איך אים געזאָגט:

„איר צווינגט מיך אייך צו דערציילן פון וואנעט סע נעמט זיך ביי אונז א תפילה וואָס ווערט גע-זאָגט ביים יידישן נייעם יאָר און אין יום-כיפור: ונתנה תוקף".

ס'זיט די געשיכטע פונעם רבי אמנון פון מיינץ, וועמען דער הערצאָג האָט אין א טאָג אויפגעפאָ-דערט ער זאָל זיך שמדן. איבערראשט פון דעם הערצאָגס פאָדערונג האָט רבי אמנון געפאָדערט 3 טעג איבער צו טראכטן די זאך. נאָך די דריי טעג איז רבי אמנון נישט געגאנגען צום הערצאָג מיטן ענפער. מע האָט אים גערופן צום הערצאָג און ער האָט נישט געוואָלט גייען, האָט מען אים גענעמען מיט געוואלט און דער טיראן האָט אים געפרעגט „פארוואָס האָסטו אפּגעזאָגט צו קומען צו מיר?"

„איך בעט דיך האָט געזאָגט דער רבי אמנון, שנייד מיר אָפּ די צונג וואָס האָט געבעטן צייט אויף צו באטראכטן צי איך זאָל פארלאָזן מיין פאָלק".

„נישט די צונג, האָט געזאָגט דער טיראן, נאָר די פיס וועלכע האָבן זיך אָפּגעזאָגט צו קומען ווען איך האָב דיך גערופן. מע וועט זיי דיר אָפּשניי-דן".

מיטן צעשניטענעם קערפּער האָט רבי אמנון געפאָדערט מע זאָל אים ברענגען מיט א טראָג בעפל אין שיל אין ראש-השנה, וואו ער האָט מחבר געווארן די תפילה און ער איז געשטאָרבן נאָכדעם וואָס ער האָט געזאָגט די לעצטע ווער-טער פון דער תפילה.

דער בירגערמייסטער-האָב איך געזאָגט – איך בין נישט רבי אמנון. מיר זאָלט איר נישט געבן קיין צייט אויף צו טראכטן. איך זאָג אייך פון איצט: איר וועט מיך רופן אומזיסט. איך קום מער נישט און איר טוט וואָס איר ווילט".

אין ענער וואָך, פרייטיק, דאָס הייסט דריי טעג נאָך דער באגעגעניש, איז געזאָגט געווארן אפּי-צעיל, אז טשאושעסקו האָט אָפּגעזאָגט די קלאָר-זאָ.

ערשט דעמאָלט האָב איך פארשטאנען דעם זין פון די ווערטער פונעם בירגערמייסטער. ער איז געווען זיכער אז זיין איך וועל זען אז איך האָב מער נישט די אמעריקאנער שטיין, ווייל די קלאָר-זע עקזיסטירט מער נישט וועל איך זיך שרעקן פאר רעפּרעסאליעס, וועל איך נאָכגעבן. פון דאָ-נעט איז געקומען אָלטיאנוס זיכערקייט. ער האָט זיך אָבער אָפּגעגאנגען. אזוי איז געראטעוועט גע-ווארן די גרויסע שיל. דער טיראן טשאושעסקו איז געצווונגען געווארן, יאָ, געצווונגען געווארן פון מיר, ער זאָל האלטן וואָרט.

ווער סע קומט היינט קיין בוקארעשט און גייט אריין אין קווארטל וואקארעשט, געפינט טויזנ-טער צעשטערטע געביידעס, אביער א ווייס פון א סך קילאָמעטער. נאָר דריי שילן, די לעצטע פעסטונגען פונעם בוקארעשטער יידנטום, שטייען גאנץ.

איינשטעלנדיק מיין לעבן (טשאושעסקו איז שוין משוגע געווארן און זיינע רעפּרעסאליע זענען געווען שרעקליכע), האָב איך מיך קעגענגעשטעלט אים און כ'האָב מציל געווען די שילן.

פארוואָס פון א דריי יאָר אהער זענען גע-ווען אומזיסטיק מיינע פאָדערונגען צו באקומען אן אורענע? סע האָבן מיך פארפאָלגט זיין רו-זגה און זיינע באדרויאונגען.

יאָ. כ'האָב מיך קעגענגעשטעלט טשאושעס-קו, מיט 5 יאָר צוריק, ווען סע זענען פאָרגעקומען די שרעקליכע אנטיסעמיטישע אטאקעס וואָס סע האָבן אנגעגעהויבן וואדימס באנדע, די גרופּע „ישור-נאליסטן" און „שרייבער" פון „טשאושעסקוס הויף". פון 1980 דעם 5-טן סעפּטעמבער און ביז 1985, איז געווען קלאָר אז קיין שום אנדערער ווי טשאושעסקו אליין איז געשטאנען הינטער דער וועלדער קאמפּאניע פון שנאה און אנרייצונג צו פּאָ-גראָמען. ווער האָט געקאָנט זיך דערווענן צו שרייבן אין דער טשאושעסקו'שער צייטונג „סעפּטעמינא" פון בוקארעשט דעם ארטיקל „אידעאלור", אין וועלכן ער האָט אויסגעניצט דעם „הויף-פּאָעט" וואדים, מיט א לשון ארויסגענעמען פון דער היטלערים-טישער ליטעראטור, אן דער „דעקונג" פון טשאו-שעסקוס סעקוריטאטע.

איך בין געווען דער איינציקער מענטש וואָס האָט געוואגט צו פירן אין עפנטלעכן קאמף אין לאנד און אין אויסלאנד. כ'האָב אָרגאנייזירט אן עפנט-לעכע פּראָטעסט פארזאמלונג, מיט דער באטיילי-קונג פון איבער 1000 מענטשן.

צוויי טעג פאר דער פארזאמלונג, האָט מען מיך גערופן צו יאָן דינקע – ערשטער וויצע מיניסטער פּרעזידענט, וועלכער האָט ביי מיר געפאָדערט אין דער אָנווזנהייט פון פּעטרע ענאקע, סעקרעטאר פון דער קאָמוניסטישער פּארטיי און יאָן ראָשיאנו, פּרעזידענט פון קולטן-אָפּטייליונג איך זאָל צו-ריקרופן די פארזאמלונג. די פאָדערונג איז גע-מאכט געווארן אין נאָמען פונעם פּרעזידענט טשא-ושעסקו. כ'האָב דאָס נישט אָנגענומען. מע האָט מיך גערופן פיר מאָל אין צוויי טעג צו דינקען, און מע האָט אינסיסטירט מיט כלערליי פּרעסירונ-גען. די פארזאמלונג איז פארגעקומען. נאָך אנ-דערע צוויי טעג איז פארגעקומען א פארזאמלונג פון אלע קהילות פון לאנד (אין אפּריל 1983). א געשריבענעם פּראָטעסט האָבן געהתמעט אלע ראשי קהל פון די קהילות.

מע האָט פארבאָטן דאָס דערשיינען אין דער צייטשריפט. מיר האָבן דאָס אויפגעהאנגען אין אלע שילן פון לאנד.

מיר האָבן אָפּעלירט צום אויסלאנד. דער דע-פּוטירטער גרעוויל דזשענער, פון ענגלישן פּאר-לאמענט האָט געשיקט א פּראָטעסט בריף דעם רומעניש אמבאסאדאָר פון לאָנדאן. דער פּרעזי-דענט פון יידישן וועלט קאָנגרעס עדגאר בראָנ-פמאן האָט געשיקט א פּראָטעסט טעלעגראם טשאו-שעסקוס. הרב ארטור שנייער שליט"א איז געקו-מען קיין בוקארעשט און ער איז אויפגעגעמען געווארן ביי טשאושעסקוס אין דעם ענין.

די סעקוריטאטע האָט דעמאָלט פארענטלעכט א בראָשור מיט פילע זידלעריינען קעגן מיר פּער-זענלעך. מע האָט בראָשולדיקט אז איך בין א תלמיד פונעם רמב"ם, וועלכער האָט געפאָדערט פון די יידן זיי זאָלן הרגענען קריסטן און זאָלן באהערשן די וועלט; אז איך בין א תלמיד פון קרעמיע וועלכער האָט געוואָלט די יידן זאָל באַ-הערשן די וועלט.

איך בין געווען אין ישראל, ווען מע האָט אנ-געהויבן פארשפּרייטן אין בוקארעשט די בראָשור. דער אויסערן-מיניסטער פון דעמאָלט פון ישראל, דער היינטיקער פּרעמיער יצחק שמיר האָט מיך געבעטן איך זאָל אפּשטופּן מיין צוריקקומען אין לאנד. ס'איז געווען קלאָר אז איך בין געווען אין געפאר געהרגעט צו ווערן.

כ'אָב אים נישט געפאָלגט. איך בין צוריק גע-קומען, כ'אָב געשריבן צוויי פּראָטעסט בריוו, איינע דעם אינערן-מיניסטערוים, דעם אנדערן דער סעקוריטאטע. כ'אָב נישט באקומען קיין שום ענפער.

כ'האָב דעמאָלט צענוינפגערופן א פארזאמלונג, ביי וועלכער סע האָבן אנטיל נעמען חשובע טוער אויפן געביט פון יידישן קולטורלן און וויסנשאפ-טלעכן לעבן. כ'אָב געמאכט אן עקספּאָזע דורך וועלכן איך האָב דעמאָנסטרירט די בראשור.

דערנאָך איז דערשינען א באנד „פּאָעזיעס" געשריבן פון קאָרנעליו וואדים טודאָר, מיטן טיטל „סאטורנאליעס". אין וועלכע מע האָט מיך באַלי-דיקט מיט מיין גאנץ פאָלק, מיט די שמוציקס-טע ווערטער.

כ'אָב זיך געווענדט צום געריכט ביים גענע-ראל פּראָקוראָר פּאָפּאָוויטש. ער האָט מיר געלאכט אין פּנים, זאנדיק כמעט קלאָר אז ער האָט א „באפעל" ער זאָל וואדימען נישט מאכן קיין פּראָצעס.

דערנאָך איז דערשינען איך ציטיר נאָר עטלעכע מנובדדיקע אטאקעס, וואָס זענען רעגיזירט געווארן דורך טשאושעסקוס, דורך זיינע מענטשן, קענען אונ-פאָדערט איך זאָל מיך נישט קענגעשטעלן. די גרו-יסע שיל מוז צעשטערט ווערן.

מיין ענפער איז געווען א קאטעגאָרישער: איך בין עמפּערט וואָס מע האלט נישט א בפירושן און עפנטלעכן צוזאָג פונעם פּרעזידענט פון דער רעפּובליק צו שוינען די לעצטע גרויסע בתי תפילה וואָס מיר האָבן נאָך. דער כוח איז אין אייערע הענד, אין דאָזיקן לאנד. וואָס איך וועל טאָן וועט זיין איך זאָל דעמיסיאָנירן, נאָר איך וועל בשום אופן נישט געבן מיין הסכמה".

אלטיאנוס ענפער איז געווען: „טראכט נאָך גוט 3–4 טעג. דערנאָך וועט איר געבן אייער הסכמה". כ'האָב געגענפערט אז דאָס „לא היה ולא היה". דער בירגער מייסטער האָט אָבער אינסיס-טירט מיט אן אלצווייסדזיקן שמייכל, אין דאָס האָט שוין נישט אויסגעוויזן אלס א ביטע נאָר ווי א זיכערע זאָך. וויפל מאָל ער האָט איבערגעחא-זרט זיין זאָץ האָט ער באקומען דעם זעלבן ענפער.

אויפשטייענדיק אוועק צו גייען און הערנדיק נאָכאמאָל זיינע ווערטער: „קומט נאָכאמאָל מאָר-טיק און דעמאָלט וועט איר מסכים זיין", האָב איך אים געזאָגט:

„איר צווינגט מיך אייך צו דערציילן פון וואנעט סע נעמט זיך ביי אונז א תפילה וואָס ווערט גע-זאָגט ביים יידישן נייעם יאָר און אין יום-כיפור: ונתנה תוקף".

ס'איז די געשיכטע פונעם רבי אמנון פון מיינץ, וועמען דער הערצאָג האָט אין א טאָג אויפגעפאָ-דערט ער זאָל זיך שמדן. איבערראשט פון דעם הערצאָגס פאָדערונג האָט רבי אמנון געפאָדערט 3 טעג איבער צו טראכטן די זאך. נאָך די דריי טעג איז רבי אמנון נישט געגאנגען צום הערצאָג מיטן ענפער. מע האָט אים גערופן צום הערצאָג און ער האָט נישט געוואָלט גייען, האָט מען אים גענעמען מיט געוואלט און דער טיראן האָט אים געפרעגט „פארוואָס האָסטו אפּגעזאָגט צו קומען צו מיר?"

„איך בעט דיך האָט געזאָגט דער רבי אמנון, שנייד מיר אָפּ די צונג וואָס האָט געבעטן צייט אויף צו באטראכטן צי איך זאָל פארלאָזן מיין פאָלק".

„נישט די צונג, האָט געזאָגט דער טיראן, נאָר די פיס וועלכע האָבן זיך אָפּגעזאָגט צו קומען ווען איך האָב דיך גערופן. מע וועט זיי דיר אָפּשניי-דן".

מיטן צעשניטענעם קערפּער האָט רבי אמנון געפאָדערט מע זאָל אים ברענגען מיט א טראָג בעפל אין שיל אין ראש-השנה, וואו ער האָט מחבר געווארן די תפילה און ער איז געשטאָרבן נאָכדעם וואָס ער האָט געזאָגט די לעצטע ווער-טער פון דער תפילה.

דער בירגערמייסטער-האָב איך געזאָגט – איך בין נישט רבי אמנון. מיר זאָלט איר נישט געבן קיין צייט אויף צו טראכטן. איך זאָג אייך פון איצט: איר וועט מיך רופן אומזיסט. איך קום מער נישט און איר טוט וואָס איר ווילט".

אין ענער וואָך, פרייטיק, דאָס הייסט דריי טעג נאָך דער באגעגעניש, איז געזאָגט געווארן אפּי-צעיל, אז טשאושעסקו האָט אָפּגעזאָגט די קלאָר-זאָ.

ערשט דעמאָלט האָב איך פארשטאנען דעם זין פון די ווערטער פונעם בירגערמייסטער. ער איז געווען זיכער אז זיין איך וועל זען אז איך האָב מער נישט די אמעריקאנער שטיין, ווייל די קלאָר-זע עקזיסטירט מער נישט וועל איך זיך שרעקן פאר רעפּרעסאליעס, וועל איך נאָכגעבן. פון דאָ-נעט איז געקומען אָלטיאנוס זיכערקייט. ער האָט זיך אָבער אָפּגעגאנגען. אזוי איז געראטעוועט גע-ווארן די גרויסע שיל. דער טיראן טשאושעסקו איז געצווונגען געווארן, יאָ, געצווונגען געווארן פון מיר, ער זאָל האלטן וואָרט.

ווער סע קומט היינט קיין בוקארעשט און גייט אריין אין קווארטל וואקארעשט, געפינט טויזנ-טער צעשטערטע געביידעס, אביער א ווייס פון א סך קילאָמעטער. נאָר דריי שילן, די לעצטע פעסטונגען פונעם בוקארעשטער יידנטום, שטייען גאנץ.

איינשטעלנדיק מיין לעבן (טשאושעסקו איז שוין משוגע געווארן און זיינע רעפּרעסאליע זענען געווען שרעקליכע), האָב איך מיך קעגענגעשטעלט אים און כ'האָב מציל געווען די שילן.

פארוואָס פון א דריי יאָר אהער זענען גע-ווען אומזיסטיק מיינע פאָדערונגען צו באקומען אן אורענע? סע האָבן מיך פארפאָלגט זיין רו-זגה און זיינע באדרויאונגען.

יאָ. כ'האָב מיך קעגענגעשטעלט טשאושעס-קו, מיט 5 יאָר צוריק, ווען סע זענען פאָרגעקומען די שרעקליכע אנטיסעמיטישע אטאקעס וואָס סע האָבן אנגעגעהויבן וואדימס באנדע, די גרופּע „ישור-נאליסטן" און „שרייבער" פון „טשאושעסקוס הויף". פון 1980 דעם 5-טן סעפּטעמבער און ביז 1985, איז געווען קלאָר אז קיין שום אנדערער ווי טשאושעסקו אליין איז געשטאנען הינטער דער וועלדער קאמפּאניע פון שנאה און אנרייצונג צו פּאָ-גראָמען. ווער האָט געקאָנט זיך דערווענן צו שרייבן אין דער טשאושעסקו'שער צייטונג „סעפּטעמינא" פון בוקארעשט דעם ארטיקל „אידעאלור", אין וועלכן ער האָט אויסגעניצט דעם „הויף-פּאָעט" וואדים, מיט א לשון ארויסגענעמען פון דער היטלערים-טישער ליטעראטור, אן דער „דעקונג" פון טשאו-שעסקוס סעקוריטאטע.

איך בין געווען דער איינציקער מענטש וואָס האָט געוואגט צו פירן אין עפנטלעכן קאמף אין לאנד און אין אויסלאנד. כ'האָב אָרגאנייזירט אן עפנט-לעכע פּראָטעסט פארזאמלונג, מיט דער באטיילי-קונג פון איבער 1000 מענטשן.

צוויי טעג פאר דער פארזאמלונג, האָט מען מיך גערופן צו יאָן דינקע – ערשטער וויצע מיניסטער פּרעזידענט, וועלכער האָט ביי מיר געפאָדערט אין דער אָנווזנהייט פון פּעטרע ענאקע, סעקרעטאר פון דער קאָמוניסטישער פּארטיי און יאָן ראָשיאנו, פּרעזידענט פון קולטן-אָפּטייליונג איך זאָל צו-ריקרופן די פארזאמלונג. די פאָדערונג איז גע-מאכט געווארן אין נאָמען פונעם פּרעזידענט טשא-ושעסקו. כ'האָב דאָס נישט אָנגענומען. מע האָט מיך גערופן פיר מאָל אין צוויי טעג צו דינקען, און מע האָט אינסיסטירט מיט כלערליי פּרעסירונ-גען. די פארזאמלונג איז פארגעקומען. נאָך אנ-דערע צוויי טעג איז פארגעקומען א פארזאמלונג פון אלע קהילות פון לאנד (אין אפּריל 1983). א געשריבענעם פּראָטעסט האָבן געהתמעט אלע ראשי קהל פון די קהילות.

מע האָט פארבאָטן דאָס דערשיינען אין דער צייטשריפט. מיר האָבן דאָס אויפגעהאנגען אין אלע שילן פון לאנד.

מיר האָבן אָפּעלירט צום אויסלאנד. דער דע-פּוטירטער גרעוויל דזשענער, פון ענגלישן פּאר-לאמענט האָט געשיקט א פּראָטעסט בריף דעם רומעניש אמבאסאדאָר פון לאָנדאן. דער פּרעזי-דענט פון יידישן וועלט קאָנגרעס עדגאר בראָנ-פמאן האָט געשיקט א פּראָטעסט טעלעגראם טשאו-שעסקוס. הרב ארטור שנייער שליט"א איז געקו-מען קיין בוקארעשט און ער איז אויפגעגעמען געווארן ביי טשאושעסקוס אין דעם ענין.

די סעקוריטאטע האָט דעמאָלט פארענטלעכט א בראָשור מיט פילע זידלעריינען קעגן מיר פּער-זענלעך. מע האָט בראָשולדיקט אז איך בין א תלמיד פונעם רמב"ם, וועלכער האָט געפאָדערט פון די יידן זיי זאָלן הרגענען קריסטן און זאָלן באהערשן די וועלט; אז איך בין א תלמיד פון קרעמיע וועלכער האָט געוואָלט די יידן זאָל באַ-הערשן די וועלט.

איך בין געווען אין ישראל, ווען מע האָט אנ-געהויבן פארשפּרייטן אין בוקארעשט די בראָשור. דער אויסערן-מיניסטער פון דעמאָלט פון ישראל, דער היינטיקער פּרעמיער יצחק שמיר האָט מיך געבעטן איך זאָל אפּשטופּן מיין צוריקקומען אין לאנד. ס'איז געווען קלאָר אז איך בין געווען אין געפאר געהרגעט צו ווערן.

כ'אָב אים נישט געפאָלגט. איך בין צוריק גע-קומען, כ'אָב געשריבן צוויי פּראָטעסט בריוו, איינע דעם אינערן-מיניסטערוים, דעם אנדערן דער סעקוריטאטע. כ'אָב נישט באקומען קיין שום ענפער.

כ'האָב דעמאָלט צענוינפגערופן א פארזאמלונג, ביי וועלכער סע האָבן אנטיל נעמען חשובע טוער אויפן געביט פון יידישן קולטורלן און וויסנשאפ-טלעכן לעבן. כ'אָב געמאכט אן עקספּאָזע דורך וועלכן איך האָב דעמאָנסטרירט די בראשור.

דערנאָך איז דערשינען א באנד „פּאָעזיעס" געשריבן פון קאָרנעליו וואדים טודאָר, מיטן טיטל „סאטורנאליעס". אין וועלכע מע האָט מיך באַלי-דיקט מיט מיין גאנץ פאָלק, מיט די שמוציקס-טע ווערטער.

כ'אָב זיך געווענדט צום געריכט ביים גענע-ראל פּראָקוראָר פּאָפּאָוויטש. ער האָט מיר געלאכט אין פּנים, זאנדיק כמעט קלאָר אז ער האָט א „באפעל" ער זאָל וואדימען נישט מאכן קיין פּראָצעס.

דערנאָך איז דערשינען איך ציטיר נאָר עטלעכע מנובדדיקע אטאקעס, וואָס זענען רעגיזירט געווארן דורך טשאושעסקוס, דורך זיינע מענטשן, קענען אונ-

(פארזעצונג מויף זייט 10)

...

...

...